

RADA MIEJSKA w Pilźnie

Uchwała Nr XIX/167/12 Rady Miejskiej w Pilźnie z dnia 21 czerwca 2012r.

w sprawie przyjęcia "Programu oczyszczania Miasta i Gminy Pilzno z azbestu w latach 2012 - 2032"

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tj. Dz. U. z 2001r.Nr 142, poz.1591 z późn. zm.), art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25 poz. 150 z późn. zm.) w związku z art. 14 ust. 6 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. o odpadach (Dz. U. z 2010r. Nr 185, poz. 1243 z późn. zm.) oraz "Programu Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009 – 2032" przyjętego uchwałą Rady Ministrów z dnia 14 lipca 2009 r.

Rada Miejska w Pilźnie uchwala, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się dokument "Program Oczyszczania Miasta i Gminy Pilzno z Azbestu w lata 2012 – 2032" w brzmieniu określonym w załączniku nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Pilzna.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

PRZEWODNICZĄCY
RADY MIEJSKIEJ W PILZNIE
Wiesław Ciszczon

Załącznik Nr 1 do uchwały
Nr XIX/167/12
Rady Miejskiej w Pilźnie
z dnia 21 czerwca 2012r.

**PROGRAM
OCZYSZCZANIA MIASTA I GMINY
PILZNO Z AZBESTU
W LATACH 2012-2032**

LUTY 2012R.

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	5
1.1. Wprowadzenie	5
1.2. Ogólna charakterystyka gminy Pilzno	7
1.3. Cel i zadania Programu	9
2. CHARAKTERYSTYKA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST I ODDZIAŁYWANIE AZBESTU NA ZDROWIE CZŁOWIEKA.....	10
2.1. Występowanie i zastosowanie azbestu	10
2.2. Oddziaływanie azbestu na zdrowie człowieka	12
2.3. Informowanie o ryzyku związanym z narażeniem na azbest..... występujący w środowisku	13
2.4. Bezpieczne postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi	13
azbest.....	13
2.4.1. Usuwanie wyrobów zawierających azbest	14
2.4.2. Unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest	14
2.4.3. Procedury dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest.....	15
3. PODSTAWOWE REGULACJE PRAWNE W ZAKRESIE	16
UŻYTKOWANIA I USUWANIA WYROBÓW	16
ZAWIERAJĄCYCH AZBEST	16
4. STAN AKTUALNY W ZAKRESIE WYROBÓW	19
ZAWIERAJĄCYCH AZBEST I GOSPODARKI	19
ODPADAMI AZBESTOWYMI W GMINIE PILZNO	19
4.1. Wprowadzenie	19
4.2. Ilość wyrobów zawierających azbest.....	20
5. STRATEGIA REALIZACJI PROGRAMU OCZYSZCZANIA MIASTA I GMINY PILZNO Z AZBESTU	23
5.1. Założenia Programu w perspektywie krótko-, średnio-	23
i długoterminowej	23
5.2. Uczestnicy Programu i ich obowiązki	24
5.2.1. Obowiązki właścicieli, zarządców lub użytkowników nieruchomości.....	24
5.2.2. Obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu. wyrobów zawierających azbest.....	25
5.2.3. Transport odpadów zawierających azbest	26
5.3. Składowiska odpadów azbestowych.....	27
5.4. Oszacowanie kosztów usunięcia azbestu oraz wyrobów	27
zawierających azbest.....	27
6. HARMONOGRAM RZECZOWY REALIZACJI PROGRAMU OCZYSZCZANIA MIASTA I GMINY PILZNO Z AZBESTU NA LATA 2012 – 2032	30
7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU USUWANIA AZBESTU Z TERENU MIASTA I GMINY PILZNO	33
8. OKRESOWA WERYFIKACJA I AKTUALIZACJA PROGRAMU	37
9. PODSUMOWANIE.....	38
10. OPIS Z JĘZYKU NIETECHNICZNYM.....	39

SPIS ZAŁĄCZNIKÓW

Załącznik Nr 1 Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów

- zawierających azbest
- Zał. Nr 2 Informacja o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania
- Zał. Nr 3 Protokół odbioru wyrobów azbestowych
- Zał. Nr 4 Informacja o usunięciu wyrobów azbestowych z nieruchomości

SPIS TABEL

- Tabela 1 Rozmieszczenie ludności objętych programem w poszczególnych jednostkach osadniczych w Gminie Pilzno
- Tabela 2 Zastosowanie materiałów budowlanych zawierających azbest
- Tabela 3 Szacowana ilość wyrobów zawierających azbest zabudowanych w budynkach mieszkalnych i inwentarskich w poszczególnych sołectwach Gminy Pilzno
- Tabela 4 Cele w perspektywie krótko-, średnio- i długoterminowej w zakresie usuwania azbestu i unieszkodliwiania odpadów azbestowych
- Tabela 5 Ilość wyrobów zawierających azbest przewidziana do usunięcia w trzech podokresach realizacji programu
- Tabela 6 Koszty demontażu oraz usunięcia wyrobów zawierających azbest wraz z ich unieszkodliwianiem w latach 2012 - 2032
- Tabela 7 Ilość wyrobów zawierających azbest przewidziana do usunięcia z terenu Miasta i Gminy Pilzno oraz konieczna pojemność składowisk/kwater dla potrzeb gminy
- Tabela 8 Harmonogram realizacji "Programu oczyszczania Miasta i Gminy Pilzno z azbestu w latach 2012 – 2032"
- Tabela 9 Zestawienie szacunkowych kosztów realizacji Programu w latach 2012 - 2032
- Tabela 10 Wskaźniki monitorowania „Programu oczyszczania Miasta i Gminy Pilzno z azbestu w latach 2012 – 2032”.

SPIS RYCIN

- Rycina 1 Szacowana ilość wyrobów zawierających azbest wbudowanych w budynkach w poszczególnych sołectwach Gminy Pilzno w Mg
- Rycina 2 Wskaźnik nagromadzenia odpadów zawierających azbest w poszczególnych sołectwach Gminy Pilzno w Mg / 1 km²
- Rycina 3 Wskaźnik nagromadzenia odpadów zawierających azbest w poszczególnych sołectwach Gminy Pilzno w kg/mieszkańca

1. WSTĘP

1.1. Wprowadzenie

Rada Ministrów uchwałą Nr 122/2009 z dnia 14 lipca 2009 r. przyjęła do realizacji „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”, będący aktualizacją „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” w okresie od 2002 do 2032r.

Trzydziestoletni okres realizacji w/w Programu został przyjęty głównie z uwagi na znaczną, co najmniej trzydziestoletnią trwałość płyt azbestowo-cementowych i innych wyrobów stosowanych w budownictwie. Ze względu na zagrożenie, jakie niesie ze sobą obecność włókien azbestowych w powietrzu, jest on jednym z priorytetowych dla ochrony zdrowia i środowiska.

Realizacja „Programu oczyszczania Miasta i Gminy Pilzno z azbestu w latach 2012-2032” zwanego dalej *Programem* jest powiązana z realizacją celów określonych w Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”, który z kolei jest spójny z następującymi dokumentami:

- 1) Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015 (SRK);
- 2) Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 – Narodowa Strategia Spójności (NSRO);
- 3) Polityka Ekologiczne Państwa na lata 2009-2012 z perspektywą do roku 2016;
- 4) Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2010;
- 5) Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Podkarpackiego 2010;
- 6) Program usuwania azbestu w latach 2009-2032 opracowany dla Województwa Podkarpackiego
- 7) Strategia Ochrony Środowiska. Cele, zadania i priorytety na lata 2007 - 2013 z perspektywą do roku 2020;
- 8) Krajowa strategia ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z planem działań;
- 9) Odnowiona Strategia Zrównoważonego Rozwoju UE (EU SDS);
- 10) VI Programu Działań Unii Europejskiej na rzecz Środowiska.

W „Programie Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032” utrzymane zostają następujące cele:

- 1) usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest;
- 2) minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych powodowanych kontaktem z włóknami azbestu;
- 3) likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Realizacja cytowanego programu krajowego wymaga zaangażowania administracji publicznej i różnych instytucji działających na trzech poziomach:

- Centralnym : Rada Ministrów, minister właściwy do spraw gospodarki, Główny Koordynator *Programu* oraz Rada Programowa działająca jako organ opiniotwórczo-doradczy,
- Wojewódzkim : samorząd województwa,
- Lokalnym : samorząd powiatowy, samorząd gminny.

„Program Oczyszczania Kraju z Azbestu w latach 2009-2032” określa zakres działania samorządów: powiatowego i gminnego w sposób następujący:

Samorząd gminny:

1. gromadzenie przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta informacji o ilości, rodzaju i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest oraz przekazywanie jej do marszałka województwa z wykorzystaniem dostępnego narzędzia informatycznego www.bazaazbestowa.pl;
2. przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami;
3. organizowanie szkoleń lokalnych w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu nieruchomości bez korzystania z usług wyspecjalizowanych firm;
4. organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w *programie krajowym*;
5. inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;
6. współpraca z marszałkiem województwa w zakresie inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest oraz opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest;
7. współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest;
8. współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację *programu krajowego*;
9. współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

Samorząd powiatowy:

1. przygotowywanie i aktualizacja programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, także w ramach planów gospodarki odpadami;
2. współpraca z gminami oraz marszałkiem województwa w zakresie opracowywania programów usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest, w szczególności w zakresie weryfikacji inwentaryzacji wyrobów zawierających azbest, lokalizacji składowisk odpadów zawierających azbest oraz urządzeń przewoźnych do przetwarzania odpadów zawierających azbest;
3. organizowanie usuwania wyrobów zawierających azbest przy wykorzystaniu pozyskanych na ten cel środków krajowych lub unijnych z uwzględnieniem zasad zawartych w *programie krajowym*;
4. inspirowanie właściwej postawy obywateli w zakresie obowiązków związanych z usuwaniem wyrobów zawierających azbest;
5. współpraca z mediami w celu propagowania odpowiednich inicjatyw społecznych oraz rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest;
6. współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi realizację *programu krajowego*;
7. współpraca z organami kontrolnymi (inspekcja sanitarna, inspekcja pracy, inspekcja nadzoru budowlanego, inspekcja ochrony środowiska).

1.2. Ogólna charakterystyka gminy Pilzno

Gmina Pilzno położona jest w województwie podkarpackim na terenie powiatu dębickiego, stanowiąc największą gminę powiatu.

Obszar gminy zajmuje powierzchnię ok. 165 km².

W skład gminy wchodzi jednostki terytorialne wydzielone:

- miasto Pilzno - centrum administracyjne, handlowe, kulturalne i oświatowe,
- 17 sołectw/ Bielowy, Dobrków, Gębiczyna, Gołęczyna, Jaworze Górne, Jaworze Dolne, Lipiny, Łęki Górne, Łęki Dolne, Machowa, Mokrzec, Parkosz, Podlesie, Połomia, Słotowa, Strzegocice, Zwiernik/, które zamieszkuje 17 927 mieszkańców.

Ludność wiejska stanowi 73,3 % ogółu mieszkańców gminy.

Gmina Pilzno leży w obrębie dwóch jednostek fizjograficznych. Jej południowa część położona jest na krańcach Pogórza Karpackiego, w jego fragmencie – Pogórzu Strzyżowskim, północna zaś - w kotlinie Sandomierskiej. Samo Pilzno usytuowane jest na pograniczu tych krain, niemal u stóp Pogórza.

Położenie decyduje o bogactwie krajobrazu, walorach przyrodniczych, zróżnicowanej rzeźbie terenu. Szczególnie piękne są obszary pogórzańskie: liczne wzniesienia, malownicze doliny rzek i strumieni, wąwozy, jary, rozległe masywy leśne, ciekawe formy geologiczne tworzą urzekający krajobraz. Na północ od Pilzna rozpościera się Kotlina Sandomierska o zupełnie odmiennym krajobrazie. Składają się na niego bezkresne równiny, słabo rzeźbione, gdzieś pokryte lasem. Największe kompleksy leśne znajdują się między Lipinami i Czarną. Jedynym, znaczącym strumieniem jest tu Potok Chotowski, dopływ Wisłoki. Spiętrzony w Chotowej tworzy zalew - miejsce letniego wypoczynku mieszkańców Pilzna, Dębicy i pobliskich miejscowości.

Północna część gminy znajduje się w obszarze klimatu podgórskich kotlin i dolin, natomiast południowa należy do skraju pasa górskiego. Przenikanie się tych typów klimatów daje w efekcie łagodne warunki klimatyczne. Średnia temperatura roczna wynosi ok. + 8 st. C, średnia stycznia - 3 st. C, roczna suma opadów - 700 - 750 mm, okres wegetacji 200 - 215 dni, pokrywa śnieżna utrzymuje się przeciętnie 90 dni. Lata są upalne z dużą liczbą dni słonecznych i niewielką ilością opadów.

Pilzno ze względu na położenie i historię ma duże walory turystyczne.

Posiada dobre połączenie drogowe z Dębicą (12 km), Tarnowem (24 km), Jasłem (32 km), Mielcem (43 km), Rzeszowem (60 km), Tarnobrzegiem (83 km), Krakowem (105 km).

Gmina Pilzno ma charakter rolniczy. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosi 4,2 ha.

Według stanu na 31.12.2007r. na terenie gminy Pilzno działalność gospodarcza prowadzona była przez 660 podmiotów gospodarczych, nie ma wśród nich jednak znaczących zakładów przemysłowych.

Główna sieć przedsiębiorców skupiona jest w samym mieście Pilźnie, gdzie najlepiej rozwinięta jest infrastruktura oraz jest największe zapotrzebowanie na usługi. Dominującą branżą jest rzemiosło, handel, transport oraz usługi gastronomiczne.

Gęstość zaludnienia w gminie na koniec 2011 roku wyniosła 109 osób/km². Gęstość zaludnienia dla miasta wyniosła ok. 299 osób/km² a dla terenów wiejskich ok. 88 osób/km².

Prognozy demograficzne nie są korzystne. W perspektywie 6-letniej obserwuje się tendencję spadkową liczby urodzeń dzieci.

Obniżenie skali rozwoju demograficznego jest zjawiskiem pozytywnym w kontekście potrzeby restrukturyzacji rolnictwa w tym drastycznego zmniejszenia zatrudnienia.

Rozmieszczenie ludności w poszczególnych jednostkach osadniczych w Gminie Pilzno będących przedmiotem niniejszego programu przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1 Rozmieszczenie ludności w poszczególnych jednostkach osadniczych w Gminie Pilzno (stan na 31.12. 2010 r.)

<i>Lp.</i>	<i>Nazwa sołectwa (osady)</i>	<i>Liczba mieszkańców</i>	<i>% ogółu mieszkańców</i>	<i>Powierzchnia ha</i>
1.	Pilzno	4 793	26,7	1 601.6028
2.	Bielowy	515	2,87	360.9103
3.	Dobrków	573	3,20	251.1100
4.	Gębiczyna	363	2,03	636.0900
5.	Gołęczyna	440	2,45	567.4200
6.	Jaworze Dolne	306	1,71	777.6375
7.	Jaworze Górna	688	3,84	736.7900
8.	Lipiny	1 451	8,10	1 227.3172
9.	Łęki Dolne	1 608	8,97	1 694.1300
10.	Łęki Górne	1 450	8,10	1 739.6305
11.	Machowa	790	4,41	1 269.8355
12.	Mokrzec	224	1,25	208.5930
13.	Parkosz	1040	5,81	556.2804
14.	Podlesie	316	1,76	982.5340
15.	Połomia	72	0,40	506.4000
16.	Słotowa	1094	6,10	1 197.8560
17.	Strzegocice	1 003	5,60	786.2930
18.	Zwiernik	1 201	6,70	1 405.2300
	RAZEM	17 927	100	16 505,6602

Źródło: „Dane gminne”

Udział mieszkańców korzystających z kanalizacji wynosi 11%, z wodociągu 60%, elektryczności 100%. Wywozem nieczystości objętych jest 87% mieszkańców.

Z uwagi na niskie uprzemysłowienie i nie występowanie uciążliwych dla środowiska zakładów, obszar gminy jest stosunkowo mało zanieczyszczony.

Sprzyja to rozwojowi różnych form rekreacji, a przede wszystkim rozwojowi agroturystyki i ekoturystyki.

Do rozwoju rekreacji przyczyni się Zalew Pilzno na rzece Wisłoka. Zalew o pow. 55,26 ha stanowiący własność gminy Pilzno powstał jako rekultywacja zbiorników po wydobywaniu żwiru przez firmę „KRUSZGEO” Rzeszów. Gmina Pilzno poszukuje inwestorów celem zagospodarowania terenów w jego rejonie.

Gmina aktywnie pozyskuje zewnętrzne środki finansowe na poprawę infrastruktury tj. dróg, gminnej sieci wodociągowej, modernizacji oczyszczalni ścieków w Pilźnie.

Porządkowana jest gospodarka odpadami komunalnymi, poprzez działania organizacyjne w zakresie zbierania i wywozu odpadów oraz edukację ekologiczną społeczeństwa.

W związku z wejściem Polski do struktur europejskich aktywna ochrona środowiska naturalnego stała się potrzebą chwili. Niezbędnym jest poprawa warunków życia i stanu

zdrowia mieszkańców poprzez poprawę stanu czystości wód, powietrza i gleby, a także doskonalenie działalności zakładów usługowych i podmiotów gospodarczych.

1.3. Cel i zadania Programu

Celem programu jest:

- przedstawienie oddziaływania wyrobów zawierających azbest na zdrowie człowieka i środowisko naturalne;
- podniesienie świadomości społeczeństwa odnośnie zagrożeń powodowanych przez wyroby zawierających azbest;
- wskazanie możliwości pozyskiwania funduszy na usunięcie wyrobów zawierających azbest;
- zapoznanie z obowiązującymi przepisami prawnymi oraz wynikającymi z nich procedurami dotyczącymi postępowania z wyrobami zawierającymi azbest;
- określenie harmonogramu zadań oraz oszacowanie kosztów likwidacji wyrobów zawierających azbest.

Osiągając ten cel Gmina Pilzno będzie mogła wypełnić zobowiązanie, jakie Polska złożyła Unii Europejskiej, deklarując oczyszczenie terenu państwa z azbestu i wyrobów go zawierających do 2032 roku.

Niniejszy program ma charakter lokalny, jest jednak spójny z założeniami programu ogólnopolskiego. Zakłada on realizację następujących zadań:

1. bieżącą aktualizację bazy danych o lokalizacji istniejących wyrobów zawierających azbest;
2. edukację mieszkańców w zakresie szkodliwości azbestu, obowiązków dotyczących postępowania z wyrobami zawierającymi azbest oraz sposobów bezpiecznego ich usuwania oraz unieszkodliwiania;
3. podjęcie działań w kierunku pozyskania funduszy ze źródeł zewnętrznych na realizację programu;
4. odbiór i unieszkodliwienie odpadów azbestowych z nieruchomości osób fizycznych, oraz innych jednostek organizacyjnych w sposób zgodny z powołanymi w rozdziale 3 przepisami prawa oraz procedurami opisanym w p. 2.4.4 niniejszego Programu;
5. bieżący monitoring realizacji programu i okresowe raportowanie jego realizacji władzom oraz mieszkańcom;
6. okresową weryfikację i aktualizację programu.

Ilość usuniętych wyrobów zawierających azbest w danym roku kalendarzowym uzależniona będzie od ilości środków finansowych pochodzących z funduszy własnych a w dalszej perspektywie od środków zewnętrznych pozyskanych na ten cel.

Środki te pochodzą mogą ze źródeł zewnętrznych, a w szczególności z:

- Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Dofinansowanie kosztów usuwania azbestu dotyczyć w szczególności może:

1. załadunku na terenie nieruchomości odpadów zawierających azbest i ich transport;
2. składowania i utylizacji.

W miarę uzyskania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych na ten cel może być częściowo udzielana pomoc finansowa mieszkańcom na demontaż pokrycia dachowego.

2. CHARAKTERYSTYKA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST I ODDZIAŁYWANIE AZBESTU NA ZDROWIE CZŁOWIEKA

2.1. Występowanie i zastosowanie azbestu

Azbest jest nazwą handlową grupy materiałów włóknistych. Pod względem chemicznym są to uwodnione krzemiany magnezu, żelaza, wapnia i sodu. Rozróżnia się następujące typy azbestu: chryzotyl (włóknista odmiana serpentynu, tj. uwodnionego krzemianu magnezu), amozyt (krzemian żelazowo-magnezowy, krokidolit (krzemian sodowo-żelazowy), antofilit (krzemian magnezowy zawierający żelazo).

Właściwości azbestu takie jak: duża odporność na wysokie i niskie temperatury, niewielkie przewodnictwo ciepłe i odporność na działanie czynników chemicznych sprawiły, że stał się on powszechnie wykorzystywany jako cenny surowiec również w Polsce.

Azbest szeroko stosowany był w kilku dziedzinach gospodarki, przede wszystkim w budownictwie, ale także w energetyce, transporcie i przemyśle chemicznym.

Do najważniejszych wyrobów azbestowych należą:

- Wyroby azbestowo – cementowe, takie jak: płyty faliste, obudowy, płyty Karo, płyty warstwowe, rury ciśnieniowe, płyty okładzinowe i elewacyjne zawierające od 10 do 35% azbest.
- Wyroby izolacyjne stosowane do izolacji kotłów parowych, wymienników ciepła, zbiorników, przewodów rurowych, a także ubrań i tkanin ognioodpornych. Należą do nich: wata, włókna, sznury, przędza, tkaniny termoizolacyjne, taśmy. Wyroby te zawierają w zależności od przeznaczenia od 75 do 100% azbestu.
- Wyroby uszczelniające: tektury, płyty azbestowo – kauczukowe, szczeliwa plecione. Najbardziej powszechnymi wyrobami uszczelniającymi były płyty azbestowo – kauczukowe, które charakteryzują się odpornością na podwyższoną temperaturę, wytrzymałością na ściskanie, nieznacznym odkształceniom trwałym oraz dobrą elastycznością. Szczeliwa plecione stosowane były do uszczelniania części pracujących w wysokich temperaturach, a także w środowisku wodnym, pary wodnej, kwasów organicznych i nieorganicznych, smarów, olejów, rozpuszczalników, gazów spalinowych, ługów, roztworów soli. Zawartość azbestu od 4,5 do 85%.
- Wyroby cierne: okładziny cierne i taśmy hamulcowe, stosowane do różnego rodzaju hamulców, sprzęgła. Azbest chryzotylowy zastosowany w tych wyrobach chronił elementy robocze przed przegrzaniem. Zawartość azbestu od 15 do 75%.
- Wyroby hydroizolacyjne : lepiki asfaltowe, kity uszczelniające, asfalty drogowe uszlachetnione, zaprawy gruntujące, papa dachowe, płytki podłogowe, zawierające od 20 do 40% azbestu.

Trwałość wyrobów azbestowo-cementowych jest znaczna i szacowana na co najmniej 30 do 60 lat. Ta trwałość przez wielu specjalistów porównywana z trwałością betonu, może być, w zależności od warunków eksploatacji ograniczona. Główne czynniki, jakie wpływają na zmniejszenie trwałości wyrobów azbestowo-cementowych to kwaśne deszcze i oddziaływanie mechaniczne. Niezależnie od szacunków trwałości tych wyrobów (zwłaszcza płyt dachowych i elewacyjnych) problem pogarszania się ich stanu technicznego w miarę upływu czasu będzie narastać.

Wyroby zawierające azbest, gdy są w dobrym stanie technicznym i nie są poddawane działaniom mechanicznym (np. nie są łamane lub poddane jakiegokolwiek obróbce mechanicznej, a zwłaszcza, gdy ich powierzchnia nie jest ścierana) nie stanowią zagrożenia zdrowia.

Szacuje się (w skali kraju), że ok. 96% ogólnej ilości wyrobów zawierających azbest stanowią płyty azbestowo-cementowe (faliste i płaskie).

W Polsce nie występują złoża azbestu nadające się do górniczej eksploatacji. Azbest stosowany dawniej do produkcji w naszym kraju importowano głównie z byłego ZSRR i Kanady.

Produkcja płyt azbestowo-cementowych w Polsce rozpoczęła się w 1907 roku w Krakowie, jednak stosowanie azbestu na szeroką skalę na terenie Polski w budownictwie nastąpiło w latach 60-tych, po uruchomieniu następnych 4 dużych zakładów wyrobów azbestowo-cementowych. Głównym surowcem stosowanym do produkcji był azbest chryzotyłowowy, ale do połowy lat osiemdziesiątych do produkcji rur ciśnieniowych stosowany był także krokidolit oraz niewielkie ilości amozytu.

Produkcja płyt azbestowo-cementowych w Polsce została zakazana Ustawą z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (tekst ujednolicony Dz. U. z 2004r. Nr 3, poz. 20 z późn. zmianami). Zgodnie z ustawą w Polsce do 28 września 1998 r. została całkowicie zakończona produkcja płyt azbestowo-cementowych, a wcześniej innych wyrobów zawierających azbest.

Natomiast po 28 marca 1999 r. obowiązuje zakaz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi azbest. Wyjątek stanowią wyroby z zawartością azbestu, które nie posiadają jeszcze swoich zamienników ze względu na ekstremalne warunki pracy. Wykaz takich wyrobów zawarty jest w rozporządzeniach ministra właściwego do spraw gospodarki w sprawie dopuszczenia wyrobów zawierających azbest do produkcji lub do wprowadzania na polski obszar celny. Dotyczy to azbestu włóknistego sprowadzanego do diafragmy do elektrolizy przeponowej przy produkcji chloru i wyrobów azbestowo-kauczukowych.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów, klasyfikację odpadów zawierających azbest przedstawiono w tabeli Nr 2.

Tabela 2 Klasyfikacja odpadów zawierających azbest

<i>Kod odpadów</i>	<i>Podgrupa</i>	<i>Rodzaj</i>
06 07 01*	Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania chlorowców oraz z chemicznych procesów przetwórstwa chloru	Odpady azbestowe z elektrolizy
06 13 04*	Odpady z innych nieorganicznych procesów chemicznych	Odpady z przetwarzania azbestu
10 11 81*	Odpady z hutnictwa szkła	Odpady zawierające azbest
10 13 09*	Odpady z produkcji spoiw mineralnych (w tym cementu, wapna i tynku) oraz z wytworzonych z nich wyrobów	Odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo - azbestowych
15 01 11*	Odpady opakowaniowe (włącznie z selektywnie gromadzonymi komunalnymi odpadami opakowaniowymi)	Opakowania z metali zawierające niebezpieczne porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest), włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi
16 01 11*	Zużyte lub nie nadające się do użytkowania pojazdy (włączając maszyny pozadrogowe),	Okładziny hamulcowe zawierające azbest

<i>Kod odpadów</i>	<i>Podgrupa</i>	<i>Rodzaj</i>
	odpady z demontażu, przeglądu i konserwacji pojazdów (z wyłączeniem grup 13 i 14 oraz podgrup 16 06 i 16 08)	
16 02 12*	Odpady urządzeń elektrycznych i elektronicznych	Zużyte urządzenia zawierające wolny azbest
17 06 01*	Materiały izolacyjne oraz materiały konstrukcyjne zawierające azbest	Materiały izolacyjne zawierające azbest
17 06 05*		Materiały konstrukcyjne zawierające azbest

* - odpady niebezpieczne

W trakcie prowadzenia prac demontażowych, podczas szlifowania wyrobów, cięcia czy łamania płyt elewacyjnych powstaje pył, zawierający włókna respirabilne zawieszane w powietrzu, które mają właściwości rakotwórcze. Z tego względu odpady zawierające azbest zaklasyfikowano jako odpady niebezpieczne.

Azbest znajduje się w wykazie substancji niebezpiecznych stanowiących załącznik do Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 2 września 2005 r. w sprawie wykazu substancji niebezpiecznych wraz z klasyfikacją i oznakowaniem (Dz. U. Nr 201, poz. 1674) pod numerem indeksowym 650-013-00-6 jako substancja o udokumentowanym działaniu rakotwórczym kategorii 1, stanowiąca poważne zagrożenie zdrowia w następstwie narażenia na długotrwałe oddziaływanie na drogi oddechowe.

2.2. Oddziaływanie azbestu na zdrowie człowieka

Chorobotwórcze działanie azbestu występuje w wyniku wdychania włókien zawieszonych w powietrzu (oznacza to, że dopóki włókna nie są uwolnione do powietrza nie stanowią zagrożenia dla zdrowia). Azbest może być także obecny w wodzie, napojach i pokarmach, skąd przenika do organizmu człowieka. Jednak nie ma dowodów świadczących o tym, że azbest dostający się do organizmu drogą pokarmową jest szkodliwy dla zdrowia.

Naturalne źródła emisji włókien azbestowych w praktyce mają mniejsze znaczenie niż źródła związane z działalnością człowieka. Obecnie po zaprzestaniu produkcji wyrobów zawierających azbest tymi źródłami są:

- niewłaściwie składowane odpady azbestowe, w tym tzw. „dzikie wysypiska”, szczególnie w lasach i odkrytych wyrobiskach,
  - użytkowanie wyrobów azbestowych, co w konsekwencji prowadzi do zanieczyszczenia powietrza pyłem azbestowym w wyniku: korozji i mechanicznych uszkodzeń płyt azbestowo-cementowych, ścierania tarcz sprzęgłowych i hamulcowych,
  - niewłaściwe usuwanie z dachów i elewacji wyrobów zawierających azbest,
  - urządzenia grzewcze, wentylacyjne, klimatyzacyjne i izolacje zawierające azbest.
- Są to źródła występujące wewnątrz pomieszczeń.

Stosowanie wyrobów azbestowych, a w konsekwencji możliwość uwalniania włókien azbestu do środowiska, spowodowało wzrost zainteresowania zdrowotnymi skutkami środowiskowej ekspozycji na azbest.

Wielkość zagrożenia zdrowia zależna jest od rodzaju azbestu, wielkości włókien i ich stężenia w powietrzu oraz czasu narażenia. Największe zagrożenie stanowią włókna respirabilne, tzn. występujące w trwałej postaci w powietrzu i mogące przedostawać się z wdychanym powietrzem do pęcherzyków płucnych. Mają one średnicę mniejszą od 3 μm i są dłuższe niż 5 μm , przy czym najbardziej szkodliwe są włókna o długości ok. 20 μm

Narażenie zawodowe na pył azbestu może być przyczyną chorób układu oddechowego tj.: pylicy azbestowej (azbestozy), łagodnych zmian opłucnowych, raka płuc oraz międzybłoniaków opłucnej i otrzewnej (nowotworów o wysokiej złośliwości).

Doniesienia kliniczne i epidemiologiczne sugerują, że z azbestem może być również związane występowanie innych nowotworów: krtani, żołądka i jelit, trzustki, jajników oraz chłoniaków. Jednak zwiększenie ryzyka w tych grupach nowotworów należy postrzegać jedynie jako prawdopodobne. Między pierwszym narażeniem a pojawieniem się patologii (zwłaszcza nowotworów) występują długie okresy. Czyli aktualnie wykrywane skutki odnoszą się do warunków pracy, jakie istniały 20-40 lat temu.

Nie ma dowodów świadczących o tym, że azbest spożyty w wodzie jest szkodliwy dla zdrowia. Zarówno raport WHO jak i stanowisko Państwowego Zakładu Higieny są w tej sprawie jednoznaczne. Dlatego zastępowanie rur azbestowo-cementowych w instalacjach ziemnych wyrobami bezazbestowymi powinno następować sukcesywnie, w miarę technicznego zużycia lub w przypadku woli wymiany na rury bezazbestowe.

Na terenie Gminy Pilzno nie istniały zakłady, które wykorzystywałyby azbest w prowadzonej działalności a pracownicy byłiby narażeni na jego szkodliwe oddziaływania.

2.3. Informowanie o ryzyku związanym z narażeniem na azbest występujący w środowisku

Na gminy nałożony został obowiązek informowania mieszkańców na temat negatywnych skutków oddziaływania azbestu na stan zdrowia mieszkańców oraz o możliwości usunięcia wyrobów zawierających azbest. W pierwszej kolejności powinny skupić się na działaniach edukacyjno — informacyjnych skierowanych do mieszkańców, co ma na celu skłonienie właścicieli nieruchomości do wypełnienia nałożonego na nich ustawowo obowiązku usunięcia wyrobów zawierających azbest do 2032r.

Gminy mają także służyć pomocą swoim mieszkańcom na temat wymaganych procedur usuwania, zabezpieczania, wywożenia i składowania azbestu. Informacje te powinny znaleźć się na stronie internetowej urzędu gminy, na tablicach informacyjnych w jego budynku, ulotkach i plakatach, a także być przekazywane podczas spotkań z mieszkańcami. Gminy powinny szukać sojuszników swoich działań wśród lokalnych dziennikarzy starając się zainteresować ich tematyką azbestu, szczególnie w skali regionu, oraz służąc informacjami na temat jego usuwania tak, aby wzmocnić prowadzone przez siebie działania informacyjno-edukacyjne.

2.4. Bezpieczne postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest

Metody bezpiecznego postępowania z azbestem i materiałami zawierającymi azbest, począwszy od eksploatacji tych wyrobów poprzez usuwanie, transport i składowanie określono w obowiązujących w Polsce przepisach prawnych opisanych w rozdziale 3 niniejszego *Programu*.

Użytkowanie wyrobów zawierających azbest

Bezpieczne użytkowanie płyt azbestowo-cementowych uwarunkowane jest, oprócz czynnika czasu użytkowania, także właściwym ich zabezpieczeniem. Znane są dwie metody zabezpieczania wyrobów z azbestem:

- obudowanie,
- pokrycie powłoką (kapsulacja).

Pierwsza metoda polega na odizolowaniu wyrobów zawierających azbest od otoczenia poprzez obudowanie ich pyłoszczelną przegrodą wykonaną np. ze sklejki lub płyt gipsowych. Natomiast kapsulacja to pokrycie powierzchni tych wyrobów specjalnymi substancjami impregnującymi uniemożliwiającymi kruszenie się azbestu lub błonotwórczymi, które tworzą na powierzchni materiału warstwę uniemożliwiającą odłamywanie się zewnętrznych części wyrobu.

Należy nadmienić, że czynnikiem negatywnie wpływającym na obecny stan wyrobów azbestowych (pokryć dachowych i elewacji) był ich nieprawidłowy montaż (dotyczy to głównie terenów wiejskich), powodujący pęknięcie płyt oraz ich odkształcanie. Dodatkowym czynnikiem jest nieprzestrzeganie terminów konserwacji, a nawet całkowity brak konserwacji.

Czas użytkowania płyt azbestowo-cementowych (prawidłowo założonych i zamontowanych, pomalowanych farbą akrylową i konserwowanych co 5-7 lat) określony został na 30 lat. W Polsce wiele wyrobów jest użytkowanych średnio od 10 do 50 lat.

2.4.1. Usuwanie wyrobów zawierających azbest

Największe zagrożenie emisji szkodliwych dla zdrowia włókien azbestowych stwarza proces usuwania wyrobów zawierających azbest. Prace związane z usuwaniem azbestu muszą być prowadzone w taki sposób, aby wyeliminować lub zminimalizować uwalnianie się azbestu do środowiska tak, aby nie zostały przekroczone dopuszczalne wartości stężeń włókien azbestowych w powietrzu. Wymagania w zakresie usuwania tych wyrobów określone zostały szczegółowo w odpowiednich rozporządzeniach. Prace przy usuwaniu azbestu mogą prowadzić jedynie wykonawcy posiadający odpowiednie wyposażenie techniczne i zatrudniający przeszkolonych pracowników. Podczas prac mających na celu naprawę lub usunięcie wyrobów zawierających azbest wykonawca zobowiązany jest do umieszczenia tablic ostrzegawczych o rodzaju prowadzonych prac, odgrodzenia terenu prac oraz zastosowania odpowiednich środków technicznych w celu zmniejszenia emisji włókien azbestu. Istotne jest także takie prowadzenie prac, aby wyroby azbestowe usuwane były w całości, unikając ich złamania. Przy wykonywaniu takich prac konieczne jest także stosowanie sprzętu zabezpieczającego układ oddechowy i odpowiedniej odzieży ochronnej.

2.4.2. Unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest

Unieszkodliwianie odpadów azbestowych następuje poprzez ich składowanie. Odpady azbestowe mogą być deponowane jedynie na składowiskach odpadów niebezpiecznych przeznaczonych wyłącznie do składowania odpadów azbestowych, na wydzielonych częściach składowisk odpadów niebezpiecznych oraz na wydzielonych częściach składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne pod warunkiem, że spełnione zostały warunki techniczne dotyczące bezpiecznego składowania odpadów azbestowych. Jedynie odpady azbestowe o kodach 17 06 01* i 17 06 05* pochodzące z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych i infrastruktury drogowej mogą być składowane na składowiskach zlokalizowanych w specjalnie wykonanych zagłębieniach terenu z zabezpieczonymi ścianami bocznymi. W celu zabezpieczenia przed emisją pyłów powierzchnię każdej kolejnej warstwy odpadów przykrywa się folią lub warstwą gruntu.

Po zakończeniu eksploatacji składowiska (na poziomie 2 m poniżej poziomu terenu otoczenia) należy wypełnić je ziemią do poziomu terenu.

Na mocy ustaleń z negocjacji akcesyjnych istniejące składowiska, które nie spełniają wymagań dyrektywy powinny być zmodernizowane najpóźniej do 1 lipca 2012 r. Nowe składowiska odpadów azbestowych powinny spełniać wymagania konstrukcyjne dyrektywy z chwilą ich zakładania.

Rozwój technologii dopuszcza możliwość przetwarzania wyrobów zawierających azbest w sposób zapewniający unicestwienie włókien azbestu. W art. 38a ustawy z dnia 22 stycznia 2010r. o zmianie ustawy o odpadach oraz niektórych innych ustaw (Dz.U.Nr 28, poz.145) dopuszczono przetwarzania odpadów azbestowych w urządzeniach przewoźnych służących unicestwieniu włókien azbestu. Wydanie przez Ministra Gospodarki Rozporządzenia w tym zakresie stworzy możliwość alternatywną do budowy nowych składowisk odpadów azbestowych.

2.4.3. Procedury dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest

Procedury dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest zostały ujęte w czterech grupach. Są to:

- Grupa I. Procedury obowiązujące właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami i urządzeniami zawierającymi azbest lub wyroby zawierające azbest.
  - Procedura 1 – dotycząca obowiązków w czasie użytkowania obiektów, instalacji i urządzeń.
  - Procedura 2 – dotycząca obowiązków przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest.
- Grupa II. Procedury obowiązujące wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwórców odpadów niebezpiecznych.
  - Procedura 3 – dotycząca postępowania przy pracach przygotowawczych do usunięcia wyrobów zawierających azbest.
  - Procedura 4 – dotycząca prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem obiektu (terenu) instalacji.
- Grupa III. Procedura obowiązująca prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.
  - Procedura 5 – dotycząca przygotowania i transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.
- Grupa IV. Procedura obowiązująca zarządzającego składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.
  - Procedura 6 – dotycząca składowania odpadów na składowisku przeznaczonym do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest lub innym, spełniającym odpowiednie warunki techniczne.

Prace mające na celu usunięcie azbestu z obiektu budowlanego, powinny być poprzedzone zgłoszeniem tego faktu właściwemu organowi administracji architektoniczno-budowlanej na co najmniej 7 dni przed planowanym rozpoczęciem robót.

Tylko przedsiębiorcy posiadający odpowiednią decyzję sankcjonującą wytwarzanie odpadów niebezpiecznych mogą wykonywać prace związane z usuwaniem azbestu. Wykonanie prac przez inwestora we własnym zakresie, także wymaga uzyskania takiej decyzji. Wykonawca prac zobowiązany jest sporządzić szczegółowy plan prac, który

będzie uwzględniać wymagania wynikające z obowiązujących przepisów w sprawie postępowania z odpadami zawierającymi azbest.

Przed przystąpieniem do prac rozbiórkowych, remontowych lub modernizacyjnych mających na celu m.in. wymianę pokryć dachowych lub elewacyjnych na obszarach cennych przyrodniczo, gdy istnieje prawdopodobieństwo usytuowania siedlisk ptaków dziko żyjących, zarządca budynku winien zlecić inwentaryzację przyrodniczą w zakresie występowania gatunków chronionych zwierząt. Do ptaków takich należą w szczególności: jerzyk, jaskółki (oknówka, dymówka) oraz nietoperze, które podlegają ochronie gatunkowej ściślej na mocy ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. O ochronie przyrody (tekst jednolity z 2009r. Dz.U. Nr 151, poz. 1220 ze zm.) oraz Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 28 września 2004r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną (Dz.U.Nr 220, poz. 2237).

W przypadku kiedy zachodzi konieczność zniszczenia siedlisk ptaków chronionych właściciel, zarządca lub użytkownik budynku winien wystąpić do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska o wydanie odpowiedniego zezwolenia oraz zapewnić im zastępcze miejsce rozrodcze.

3. PODSTAWOWE REGULACJE PRAWNE W ZAKRESIE UŻYTKOWANIA I USUWANIA WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

Do głównych aktów prawnych regulujących szczegółowe wymagania i zasady użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest należą:

1. *Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (t.j. Dz. U. z 2004 r. Nr 3, poz. 20 z późn. zm.)* zakazująca wprowadzania na polski obszar celny azbestu, wyrobów zawierających azbest, produkcji wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi ten surowiec. Zgodnie z ustawą produkcja płyt azbestowo – cementowych została zakończona we wszystkich zakładach do 28 września 1998 r., a z dniem 28 marca 1999 r. nastąpił całkowity zakaz obrotu tymi płytami.
2. *Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2010 r. Nr 185, poz. 1243 z późn. zm.)* określająca zasady postępowania z odpadami, w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia oraz ochronę środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności z zasadą zapobiegania powstawania odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko. Ustawa reguluje całokształt spraw administracyjnych, związanych z postępowaniem przy zbieraniu, transporcie, odzysku i unieszkodliwianiu, w tym składaniu odpadów, a także wymagań technicznych i organizacyjnych dotyczących składowisk odpadów.
3. *Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.)* określająca zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju.
4. *Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw (Dz. U. z 2001 r. Nr 100, poz. 1085 z późn. zm.)* regulująca tryb postępowania oraz obowiązki podmiotów określonych ustawą. Ustawa udziela delegacji ministrowi właściwemu do spraw gospodarki do określenia w drodze rozporządzenia w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych,

ministrem właściwym do spraw transportu oraz ministrem właściwym do spraw środowiska:

– sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest.

5. *Ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (t.j. Dz. U. z 2009 r. Nr 152, poz. 1222 z późn. zm.)* określająca warunki, zakazy lub ograniczenia produkcji, wprowadzania do obrotu lub stosowania substancji i preparatów chemicznych, w celu ochrony przed szkodliwym wpływem tych substancji i preparatów na zdrowie człowieka lub na środowisko.

6. *Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 199, poz. 1671 z późn. zm.)* określająca zasady przewozu drogowego towarów niebezpiecznych, wymagania w stosunku do kierowców i innych osób wykonujących czynności związane z tym przewozem oraz organy właściwe do sprawowania nadzoru i kontroli w tych sprawach.

7. *Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2006 r. Nr 156, poz. 1118 z późn. zm.)* obejmująca sprawy projektowania, budowy, utrzymania i rozbiórki obiektów budowlanych oraz określająca zasady działania organów administracji publicznej w tych dziedzinach.

7. *Zarządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 12 marca 1996 r. w sprawie dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia, wydzielonych przez materiały budowlane, urządzenia i elementy wyposażenia w pomieszczeniach przeznaczonych na pobyt ludzi (M.P. Nr 19, poz. 231)* określające niedopuszczalny dodatek azbestu w materiałach budowlanych, z terminem obowiązywania od 1 stycznia 1997 r.

8. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. z 2001 r. Nr 112, poz. 1206)* określające rodzaje odpadów zawierających azbest umieszczonych na liście odpadów niebezpiecznych:

06 07 01* - odpady azbestowe z elektrolizy;

06 13 04* - odpady z przetwarzania azbestu;

10 11 81* - odpady zawierające azbest (z hutnictwa szkła);

10 13 09* - odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo-azbestowych;

15 01 11* - opakowania z metali zawierające niebezpieczne, porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest) włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi;

16 01 11* - okładziny hamulcowe zawierające azbest;

16 02 12* - zużyte urządzenia zawierające azbest;

17 06 01* - materiały izolacyjne zawierające azbest;

17 06 05* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest.

9. *Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 29 listopada 2002 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych stężeń i natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia w środowisku pracy (Dz. U. z 2002 r. Nr 217 poz. 1833 z późn. zm.)* określające najwyższe dopuszczalne stężenia w środowisku pyłów zawierających azbest:

a) płyty zawierające azbest chryzotyl - 1,0 mg/m³

- włókna respirabilne - 0,2 włókien w cm³

b) płyty zawierające azbest krokydolit - 0,5 mg/m³

- włókna respirabilne - 0,2 włókien w cm³

10. *Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 19 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu i sposobu stosowania przepisów o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych do transportu odpadów niebezpiecznych (Dz. U. z 2002 r. Nr 236, poz. 1986)* przepisy o

przewozie drogowym materiałów niebezpiecznych stosuje się odpowiednio do transportu odpadów niebezpiecznych.

11. *Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie świadectwa dopuszczenia pojazdu do przewozu niektórych towarów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 237, poz. 2011 z późn. zm.).*

12. *Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz. U. Nr 120, poz. 1126)* określające zakres i formę informacji dotyczącej bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz szczegółowy zakres rodzajów robót budowlanych, stwarzających zagrożenie bezpieczeństwa i zdrowia ludzi.

13. *Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz. 1876).*

14. *Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz. U. Nr 191, poz. 1595)* wskazujące, iż w sposób nieselektywny mogą być składowane odpady grupy 17 06 01* tj. materiały izolacyjne zawierające azbest oraz grupy 17 06 05* tj. materiały konstrukcyjne zawierające azbest. Oznacza to, iż odpady z obu grup mogą być składowane wspólnie, na tym samym składowisku odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Natomiast nie wolno ich mieszać oraz składować z innymi odpadami niebezpiecznymi.

15. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. z 2003 r. Nr 61, poz. 549).*

16. *Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. z 2004 r. Nr 71, poz. 649, z późn. zm.)* określające obowiązki wykonawcy prac polegających na bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest, sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania oraz usuwania wyrobów zawierających azbest, warunki przygotowania do transportu wyrobów i odpadów zawierających azbest do miejsca składowania.

17. *Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 14 października 2005 r. w sprawie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest oraz programu szkolenia w zakresie bezpiecznego użytkowania takich wyrobów (Dz. U. z 2005 r. Nr 216, poz. 1824).*

18. *Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 lutego 2006 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. z 2006 r. Nr 30, poz. 213).* Ewidencję odpadów prowadzi się za pomocą dwóch dokumentów:

– karty ewidencji odpadów

– karty przekazania odpadów – wypełniana w dwóch egzemplarzach przez posiadacza przekazującego odpady na rzecz innego posiadacza odpadów. Posiadacz odpadów, który odpady przyjmuje, zobowiązany jest do potwierdzenia na karcie przekazania odpadu faktu przyjęcia odpadu.

19. *Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 15 września 2005 r. w sprawie leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbeście (Dz. U. z 2005 r. Nr 189, poz. 1603)* zawierające wykaz bezpłatnych leków związanych z chorobami wywołanymi pracą przy azbeście.

20. *Program Oczyszczania Kraju z azbestu na lata 2009-2032* wskazujący na realizację zadań związanych z usuwaniem azbestu na trzech poziomach:

- centralnym – Rada Ministrów, minister właściwy do spraw gospodarki i w strukturze ministerstwa Główny Koordynator Programu szczebla krajowego oraz Rada Programowa jako organ doradczy i opiniujący,
- wojewódzkim – wojewoda, samorząd województwa;
- lokalnym – samorząd powiatowy, samorząd gminny.

Program określa nowe możliwości, w tym składowanie odpadów zawierających azbest na składowiskach podziemnych, wdrażanie nowych technologii umożliwiających unieszkodliwienie włókien azbestu.

21. *Dyrektywa rady z dnia 19 marca 1987 r. w sprawie ograniczania zanieczyszczenia środowiska azbestem i zapobiegania temu zanieczyszczeniu (87/217/EWG) (Dz. U. L 85 z 28.3.1987, str. 40).*

22. *Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady dotycząca zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli.*

4. STAN AKTUALNY W ZAKRESIE WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST I GOSPODARKI ODPADAMI AZBESTOWYMI W GMINIE PILZNO

4.1. Wprowadzenie

Przy założonym okresie usuwania wyrobów zawierających azbest do 2032 r., wiele z tych wyrobów przekroczy wszelkie normy i granice bezpiecznego użytkowania. Dlatego niezwykle istotne jest ustalenia kolejności usuwania wyrobów zawierających azbest.

Po czternastu latach obowiązywania ustawy o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest oraz trzynastu latach obowiązywania przepisów wykonawczych nadal niewystarczająca jest ich znajomość przez właścicieli i administratorów obiektów budowlanych.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie sposobu przedkładania marszałkowi województwa informacji o występowaniu substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz.U. z 2009r. 124, poz. 1033), wójt, burmistrz, lub prezydent miasta przedkłada informacje o rodzajach, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska marszałkowi województwa w terminie do dnia 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy.

Ponadto, zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz.U.z 2004r. Nr 71, poz. 649 z późn. zm.), właściciel nieruchomości, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości, a także obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, przeprowadza kontrole stanu tych wyrobów i przygotowuje tzw. ocenę stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest (ocena wg wzoru określonego w załączniku nr 1 do ww Rozporządzenia – załącznik Nr 1 programu). W formularzu tym za pomocą odpowiedniej skali punktowej określa się stopień pilności dokonania wymiany lub naprawy. Rozporządzenie określa trzy stopnie pilności:

- ocena od 120 punktów – I stopień - wymagana bezzwłoczna wymiana lub naprawa,
- ocena od 95 – 115 punktów - II stopień – wymagana ponowna ocena po roku,

- ocena do 90 punktów - III stopień pilności – wymagana ponowna ocena w terminie do pięciu lat.

Ocena jest przechowywana z dokumentacją miejsca zawierającego azbest, obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej.

4.2. Ilość wyrobów zawierających azbest

Bilans wyrobów zawierających azbest w budynkach Miasta i Gminy Pilzno oparto na podstawie danych zawartych w bazie azbestowej Marszałka Województwa Podkarpackiego.

Zestawienie zbiorcze dotyczące ilości i miejsca występowania wyrobów zawierających azbest w budynkach mieszkalnych i gospodarczych w poszczególnych sołectwach Gminy Pilzno przedstawiono w tabeli 3 niniejszego Programu.

Tabela 3 Szacowana ilość wyrobów zawierających azbest zabudowanych w budynkach mieszkalnych i inwentarskich w poszczególnych sołectwach Gminy Pilzno

L.p.	Sołectwo	Budynki mieszkalne, budynki gospodarcze		Wskaźnik nagromadzenia	
		m ²	Mg	Mg/km ²	Kg/osoba
1	Pilzno	17 239	189,629	11,84	39,56
2	Bielowy	7 727	84,997	15,53	165,04
3	Dobrków	5 095	56,045	22,32	97,81
4	Gębiczyna	8 132	89,452	14,06	246,42
5	Gołęczyna	3 456	38,016	6,70	86,40
6	Jaworze Dolne	5 137	56,507	7,27	184,66
7	Jaworze Górne	13 266	145,926	19,81	212,10
8	Lipiny	9 571	105,281	8,58	72,56
9	Łęki Dolne	17 155	188,705	11,14	117,35
10	Łęki Górne	19 894	218,834	12,58	150,92
11	Machowa	5 625	61,875	4,87	78,32
12	Mokrzec	1 965	21,615	10,36	96,50
13	Parkosz	15 255	167,802	30,165	161,35
14	Podlesie	4 972	54,692	5,57	173,08
15	Połomia	1 405	15,455	3,05	214,65
16	Słotowa	9 049	99,539	8,31	90,99
17	Strzegocice	4 736	52,097	6,63	51,94
18	Zwiernik	18 429	202,719	14,43	168,79
	RAZEM	168 108	1 849,188	11,20	103,15

Wśród zabudowy, gdzie występują wyroby azbestowe przeważają zabudowania gospodarcze usytuowane przy budynkach mieszkalnych, przeważnie jednorodzinnych. Łączna ilość wyrobów zawierających azbest wbudowanych w obiektach na terenie Gminy Pilzno według stanu na 31.12.2011r. wynosiła 168 108 m² tj. 1849,188 Mg wyrobów zawierających azbest.

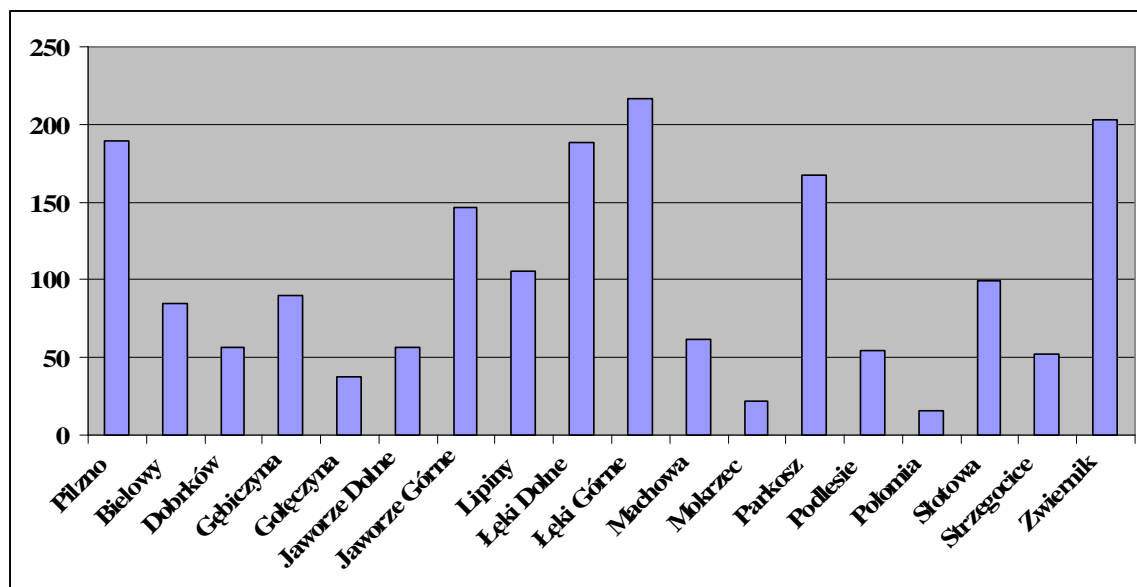
Ponadto na terenie gminy w miejscowości Parkosz występuje ok. 30 kg rur i złączy – azbestowo- cementowych.

Z bazy danych o stanie technicznym wyrobów zawierających azbest wynika, że stan techniczny pokryć azbestowo- cementowych w ilości 1 078,580 Mg (98 053 m²) zakwalifikowano do grupy I, w ilości 255,651 Mg (23 241m²) do grupy II, w ilości 514,954 Mg (46 814 m²) do grupy III. Wyroby zakwalifikowane do grupy III należy określić jako dość dobry.

Należy zaznaczyć, że odpowiednie zabezpieczenie wyrobów zawierających azbest np. poprzez pomalowanie, może przedłużyć ich żywotność, jednak nie uchroni przed ich całkowitym usunięciem.

Na rycinie 1 przedstawiono w formie graficznej ilość wyrobów azbestowych w budowanych w budynkach w poszczególnych sołectwach Gminy Pilzno.

Rycina 1 Ilość wyrobów azbestowych w Mg wbudowanych w budynkach w poszczególnych sołectwach Gminy Pilzno.

Z dokonanej oceny stanu technicznego wyrobów azbestowych na budynkach mieszkalnych i inwentarskich w mieście i gminie można stwierdzić, że istnieje spora ilość wyrobów zniszczonych wymagających pilnego usunięcia.

Mieszkańcy Gminy rozumieją problemy związane z emisją szkodliwych włókien azbestu, chętnie podejmują rozmowy na temat ich usunięcia, jednak oczekują od władz samorządowych pomocy finansowej i organizacyjnej.

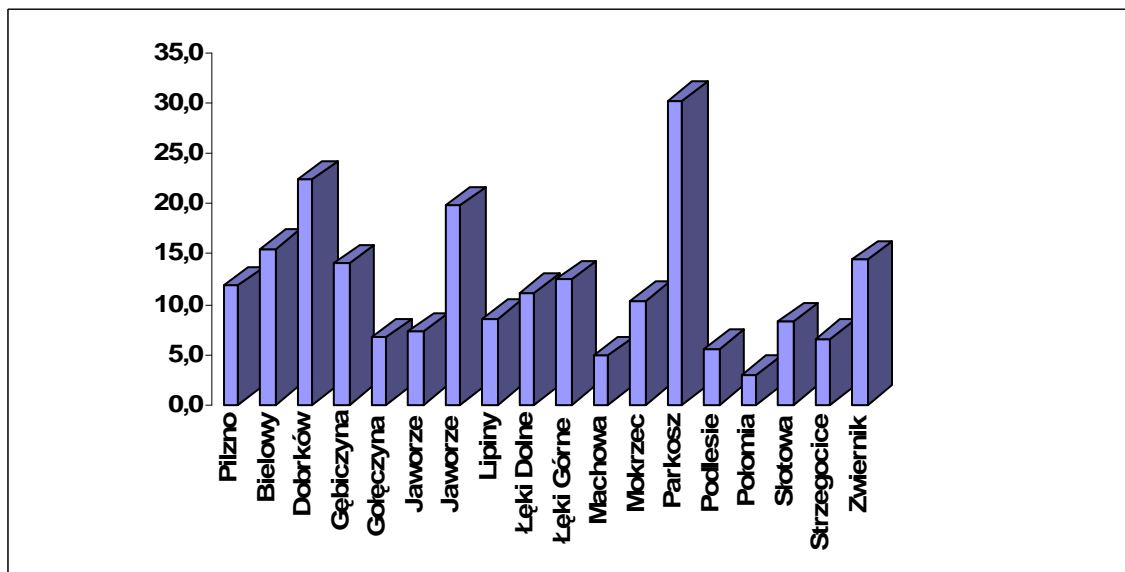
Największe nagromadzenie odpadów przypadające na 1 km² powierzchni znajduje się w sołectwie Parkosz i wynosi 30,165 Mg/km², najmniejsze w sołectwie Połomia i wynosi 3,05 Mg/km².

Największa ilość wbudowanych wyrobów zawierających azbest w przeliczeniu na 1 mieszkańca występuje w sołectwie Gębiczyna i wynosi 246,42 kg/m-ca, najmniejsza w Pilźnie i wynosi 39,56 kg/m-ca.

Średni wskaźnik nagromadzenia wyrobów zawierających azbest dla terenu Gminy Pilzno wynosi : 11,20 Mg/1 km², 103,15 kg/1 osobę.

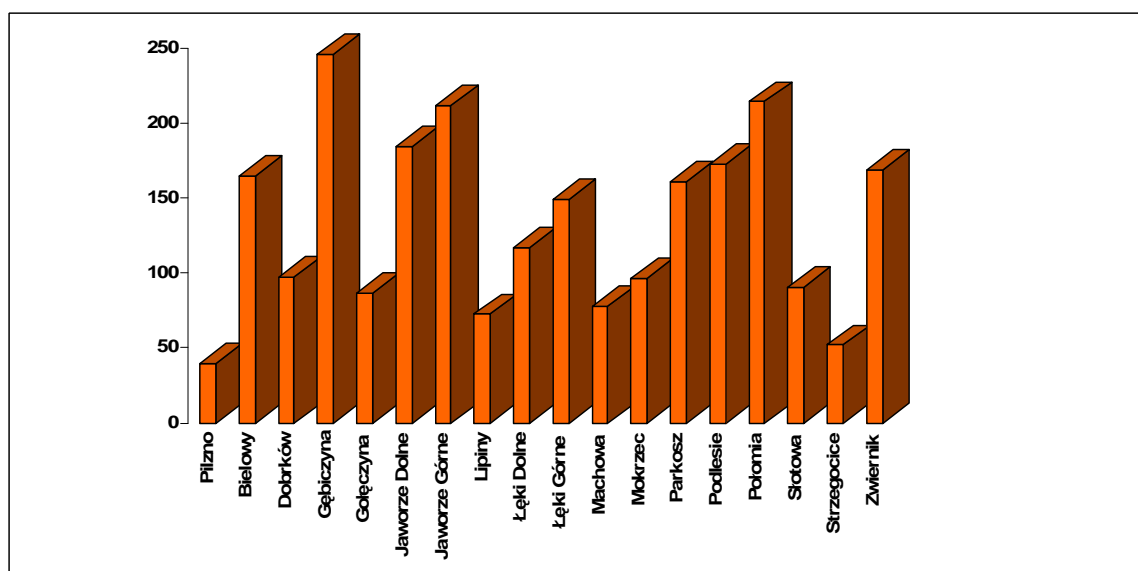
Na rycinie 2 przedstawiono w formie graficznej wskaźnik nagromadzenia odpadów zawierających azbest na 1 km² powierzchni w poszczególnych sołectwach Gminy Pilzno.

Rycina 2 Wskaźnik nagromadzenia odpadów zawierających azbest Mg / 1 km² powierzchni w poszczególnych sołectwach Gminy Pilzno

Na rycinie 3 przedstawiono w formie graficznej wskaźnik nagromadzenia odpadów zawierających azbest w poszczególnych sołectwach Gminy Pilzno przypadających na jednego mieszkańca.

Rycina 3 Wskaźnik nagromadzenia odpadów zawierających azbest w poszczególnych sołectwach Gminy Pilzno w kg/mieszkańca

5. STRATEGIA REALIZACJI PROGRAMU OCZYSZCZANIA MIASTA I GMINY PILZNO Z AZBESTU

5.1. Założenia Programu w perspektywie krótko-, średnio- i długoterminowej

O kolejności usuwania wyrobów azbestowych powinny decydować wyniki stanu technicznego wyrobu określonego na podstawie załącznika Nr 1 do rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest ze zmianami.

Z uwagi na duże koszty związane ze zmianą pokryć dachowych i elewacyjnych, wielu z właścicieli budynków, gdzie wbudowano wyroby zawierające azbest aktualnie nie ma możliwości sfinansowania koniecznych prac i pokrycia kosztów nowych materiałów bez wsparcia ze strony gminy i środków zewnętrznych. Dlatego też właściciele budynków w trakcie przeprowadzanych wizji terenowych nie deklarowali terminu wymiany istniejących pokryć dachowych.

Ze względu na ograniczone możliwości finansowe zarówno samorządu jak i mieszkańców realizacja Programu będzie procesem długofalowym.

Cele dotyczące ilości przewidzianych do usunięcia materiałów zawierających azbest z terenu Miasta i Gminy Pilzno w perspektywie krótko-, średnio-, i długoterminowej przyjęto zakładając, że z upływem czasu:

- postępować będzie zużycie pokryć dachowych i elewacyjnych i wymagać będzie prowadzenia prac remontowych,
- następować będzie restrukturyzacja gospodarstw rolnych i związana z tym modernizacja budynków gospodarczych lub budowa nowych.

Tabela 4 Cele „Programu oczyszczania Miasta i Gminy Pilzno z wyrobów zawierających azbest”.

<i>Lp.</i>	<i>Okres</i>	<i>Cele</i>
1.	Lata 2012-2017 (perspektywa krótkoterminowa)	Weryfikacja skali problemu obecności wyrobów zawierających azbest na obszarze Gminy Pilzno
		Zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest
		Informowanie o możliwości finansowania demontażu i usuwania odpadów azbestowych
		Bezpieczne usunięcie ok. 20 % aktualnej ilości wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwienie odpadów azbestowych
2.	Lata 2018-2025 (perspektywa średnioterminowa)	Edukacja mieszkańców w zakresie bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest
		Informowanie o możliwości finansowania demontażu i usuwania odpadów azbestowych
		Bezpieczne usunięcie ok. 40% aktualnej ilości wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwienie odpadów azbestowych
3.	Lata 2026-2032 (perspektywa długoterminowa)	Edukacja mieszkańców w zakresie bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest
		Informowanie o możliwości finansowania demontażu i usuwania odpadów azbestowych
		Bezpieczne usunięcie wszystkich wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy oraz unieszkodliwienie odpadów azbestowych (40%)

Dane powyższe należy zweryfikować w ramach aktualizacji niniejszego programu w terminach określonych w harmonogramie jego realizacji.

W tabeli 5 przedstawiono ilość wyrobów zawierających azbest przewidziana do usunięcia w trzech podokresach realizacji programu

Tabela 5 Ilość wyrobów zawierających azbest przewidziana do usunięcia w trzech podokresach realizacji programu

<i>Wyszczególnienie wyrobów</i>	<i>Okres realizacji programu</i>	<i>Powierzchnia M²</i>	<i>Masa wyrobów Mg</i>
Ilość wyrobów zawierających azbest (kody: 17 06 01, 17 06 05) przewidziana do usunięcia	2012 - 2017	33 576,200	369,338
	2018 - 2025	67 152,400	738,676
	2026 - 2032	67 152,400	738,676
<i>Łącznie</i>	<i>2012-2032</i>	<i>167 881</i>	<i>1 846,691</i>

Przy realizacji *Programu* stosowane będą następujące zasady:

- Odbiór odpadów zawierających azbest będzie następował na pisemny wniosek właściciela nieruchomości znajdujących się w bazie danych o lokalizacji istniejących wyrobów zawierających azbest. Wzór wniosku stanowi załącznik nr 2.
- Odbiór odpadów będzie realizowany według kolejności złożonych wniosków i przygotowania odpadów do odbioru.
- Przy odbiorze odpadów z nieruchomości sporządzony będzie protokół odbioru. Wzór protokołu stanowi załącznik nr 3.
- Właściciel, zarządca lub użytkownik obiektów, w których był wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest po usunięciu odpadów zawierających azbest przekazuje wójtowi informację w tym zakresie zgodnie z załącznikiem Nr 4 niniejszego opracowania.

5.2. Uczestnicy Programu i ich obowiązki

5.2.1. Obowiązki właścicieli, zarządców lub użytkowników nieruchomości

1. Kontrola wyrobów zawierających azbest znajdujących się w obiektach, urządzeniach budowlanych, urządzeniach przemysłowych lub innych miejscach zawierających azbest;
2. Sporządzenie inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest poprzez sporządzenie spisu z natury;
3. Sporządzenie i przedłożenie marszałkowi województwa (dot. przedsiębiorców) lub wójtowi gminy (dot. osób fizycznych nie będących przedsiębiorcami) oraz aktualizacja informacji o :
  - wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania,
  - wyrobach zawierających azbest, których wykorzystanie zastało zakończone;
4. Bezpieczne usuwanie wyrobów zawierających azbest zakwalifikowanych zgodnie z oceną do wymiany na skutek nadmiernego zużycia wyrobu lub jego uszkodzenia;
5. podjęcie decyzji o usunięciu azbestu z istniejącego obiektu budowlanego;
6. zgłoszenie właściwemu organowi architektoniczno-budowlanemu prac polegających na zabezpieczeniu lub usuwanie wyrobów zawierających azbest zgodnie z przepisami

- budowlanymi. Zatajenie informacji o występowaniu azbestu w wyrobach, które będą przedmiotem prac remontowo-budowlanych skutkuje – na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150), odpowiedzialnością prawną;
7. dokonanie wyboru wykonawcy prac, spełniającego wymogi w zakresie zabezpieczenia wyrobów zawierających azbest;
  8. okazanie miejsc, pomieszczeń, instalacji lub urządzeń, w których jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest.

5.2.2. Obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest

1. uzyskanie pozwolenia, decyzji zatwierdzającej program gospodarowania odpadami niebezpiecznymi;
2. przeszkolenie przez uprawnioną instytucję zatrudnionych pracowników i osób kierujących lub nadzorujących, w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy przy zabezpieczaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest, a także w zakresie przestrzegania procedur dotyczących bezpiecznego postępowania z tego rodzaju wyrobami;
3. przed rozpoczęciem prac, opracowanie szczególnego planu prac usuwania wyrobów zawierających azbest;
4. usuwanie wyrobów zawierających azbest zakwalifikowanych zgodnie z oceną do wymiany na skutek nadmiernego zużycia wyrobu lub jego uszkodzenia;
5. zgłoszenie prac polegających na zabezpieczeniu lub usunięciu wyrobów zawierających azbest z obiektu, urządzenia budowlanego lub instalacji przemysłowej, właściwemu organowi nadzoru budowlanego oraz właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy;
6. zapewnienie warunków bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest z miejsca ich występowania w sposób określony w rozporządzeniu Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest ze zmianami (Dz.U. z 2010r. Nr 162, poz. 1089) ;
7. izolowanie od otoczenia obszaru prac z zachowaniem bezpiecznej odległości od traktów komunikacyjnych dla osób pieszych, nie mniejszej niż 1 m przy stosowaniu osłon;
8. umieszczenie tablic ostrzegawczych o treści: „Uwaga! Zagrożenie azbestem”, „Osobom nie upoważnionym wstęp wzbroniony”;
9. zastosowanie odpowiednich środków technicznych celem zmniejszenia emisji włókien azbestu;
10. złożenie właścicielowi, zarządcy lub użytkownikowi wieczystemu nieruchomości, pisemnego oświadczenia o prawidłowości wykonywania prac oraz oczyszczeniu terenu z płyt azbestowych, z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych.

Przepisy w sposób bezpośredni nie precyzują, kto może być wykonawcą prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest, aczkolwiek biorąc po uwagę obowiązki, jakie postawiono przed wykonawcą, tego typu prace powinna wykonywać wyspecjalizowana jednostka posiadająca stosowane zezwolenie oraz wyposażenie techniczne i socjalne, zapewniające prowadzenie prac oraz odpowiednie

zabezpieczenie pracowników i środowiska naturalnego przed narażeniem na działanie azbestu.

5.2.3. Transport odpadów zawierających azbest

Transport odpadów zawierających azbest, które zaliczane są do niebezpiecznych z miejsc powstawania na miejsce składowania, odbywa się z zachowaniem przepisów obowiązujących przy transporcie materiałów niebezpiecznych zawartych w Rozporządzeniu Ministrów Transportu i Gospodarki Morskiej oraz Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 15 czerwca 1999 r. w sprawie przewozu drogowego materiałów niebezpiecznych. Zgodnie z tym rozporządzeniem przy przewozach materiałów niebezpiecznych obowiązują przepisy zawarte w załącznikach A i B do Umowy Europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych (ADR). Odpady zawierające azbest pochodzące z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz odpady izolacyjne zawierające azbest zgodnie z ADR zaliczone zostały do klasy 9 (różne przedmioty i materiały niebezpieczne), z czego wynikają określone wymagania w zakresie ich transportu. Przemieszczanie opakowań z odpadami zawierającymi azbest powinno się odbywać w taki sposób, by nie nastąpiło ich otwarcie lub uszkodzenie, a w konsekwencji wydostanie się włókien azbestowych do otoczenia.

Przewoźnik odpadów musi posiadać dokument przewozowy materiałów niebezpiecznych, który według wymagań ADR powinien zawierać:

- numer rozpoznawczy odpadu nadawanego do przewozu i jego pełną nazwę,
- klasę, do której należy odpad nadawany do przewozu,
- liczbę sztuk przesyłki,
- nazwy i adresy nadawcy i odbiorców przewożonych odpadów,

Pojazdy przewożące odpady powinny być zaopatrzone w świadectwo dopuszczenia pojazdu do przewozu odpadów niebezpiecznych. Przed przewożeniem odpadów zawierających azbest przyczepa powinna być oczyszczona z wszelkich ostrych i twardych przedmiotów, które mogłyby uszkodzić folię. Przewoźnik powinien odmówić przyjęcia przesyłki odpadów, która nie posiada oznakowania wyrobów i odpadów zawierających azbest oraz w przypadku, gdy opakowanie zostało uszkodzone przy załadunku. Odpady należy przewozić w taki sposób, aby nie były one narażone na tarcie, wstrząsy przewracanie się i wypadnięcia podczas jazdy.

Obowiązki podmiotów transportujących odpady zawierające azbest:

1. do transportu odpadów zawierających azbest zastosowanie mają przepisy ustawy o przewozie towarów niebezpiecznych;
2. zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (t.j. Dz. U. z 2010 r. Nr 185, poz. 1243), podmiot świadczący usługi w tym zakresie powinien posiadać zezwolenie na transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, wydane przez starostę właściwego ze względu na miejsce siedziby firmy;
3. odpady przekazuje się posiadaczowi prowadzącemu działalność w zakresie transportu potwierdzając ten fakt tzw. Kartą przekazania odpadu;
4. odpady zawierające azbest należy odpowiednio oznakować, a ich transport wykonać w sposób uniemożliwiający emisję do środowiska, w szczególności:
  - odpady o gęstości objętościowej równej lub większej niż 1.000 kg/m³ szczelnie opakować w folię polietylenową o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm;
  - odpady o gęstości objętościowej mniejszej niż 1,000 kg/m³ zestalić przy użyciu cementu, a następnie szczelnie opakować w folię polietylenową o grubości nie

- mniejszej niż 0,2 mm;
- odpady o gęstości objętościowej mniejszej niż 1,000 kg/m³ szczelnie opakowane w folię polietylenową o grubości 0,2 mm, należy umieścić w opakowaniu zbiorczym z folii polietylenowej i szczelnie zamknąć;
- odpady w trakcie przygotowywania ich do transportu należy utrzymywać w stanie wilgotnym;
- opakowania należy odpowiednio oznakować;
- przygotowane do transportu odpady należy magazynować w osobnych miejscach zabezpieczonych przed dostępem osób niepowołanych;
- środek transportu, przed załadowaniem odpadów powinien być oczyszczony z elementów umożliwiających uszkodzenie opakowań w trakcie transportu, a sam ładunek powinien być tak umocowany, aby w trakcie transportu nie był narażony na wstrząsy, przewracanie lub wypadnięcie z pojazdu.

5.3. Składowiska odpadów azbestowych

Aktualnie metodą unieszkodliwiania odpadów azbestowych stosowaną w Polsce jest ich składowanie na składowiskach spełniających odpowiednie warunki.

W Wojewódzkim Programie usuwania azbestu w latach 2009-2032 opracowanym przez ABRYS Sp. z o.o podano charakterystykę składowisk na terenie województwa podkarpackiego, gdzie dopuszczono składowanie wyrobów zawierających azbest.

Na terenie województwa podkarpackiego znajdują się trzy składowiska odpadów komunalnych, na których wydzielono kwatery do składowania odpadów zawierających azbest. Do tych składowisk należą:

- składowisko odpadów komunalnych w Młynach gmina Radymno, powiat jarosławski. Składowisko administrowane przez Zakład Gospodarki Komunalnej Gminy Radymno, 37-550 Radymno z/s w Skołoszowie 341. Pojemność docelowa kwatery wynosi 38 309 m³,

- składowisko odpadów komunalnych w Pysznicy, powiat staropolski. Składowisko administrowane jest przez Gminny Zakład Gospodarki Komunalnej w Pysznicy, 37-403 Pysznic ul. Wolności 295. Pojemność docelowa kwatery - 500 Mg,

-składowisko Kozodrza gmina Ostrów. Składowisko administrowane przez Zakład Usług Komunalnych w Ostrowie. Pojemność docelowa kwatery - 17 740 m³.

5.4. Oszacowanie kosztów usunięcia azbestu oraz wyrobów zawierających azbest

Koszty usunięcia azbestu oraz wyrobów zawierających azbest oszacowano na podstawie składników cenotwórczych określonych w Programie usuwania azbestu na lata 2009-2032 dla województwa podkarpackiego, które uaktualniono według cen na 31.12. 2011r.

Przyjęto średni koszt demontażu pokryć dachowych i elewacyjnych w wysokości 20 zł/1m² netto.

Średni koszt transportu odpadów azbestowych firmy posiadające stosowne zezwolenia oszacowały na kwotę 4,64 zł netto za 1 km tj. 5 zł kwota brutto. Dla najbliższej

zlokalizowanego składowiska w Kozodrzy, której odległość od gminy Pilzno wynosi ok. 30 km, koszt transportu niezależnie od ilości azbestu wyniesie 139,20 zł netto.

Koszty składowania odpadów azbestowych na składowiskach w województwie podkarpackim wynoszą średnio 200 zł netto.

Koszty wdrożenia przedsięwzięć zdefiniowanych w niniejszym dokumencie są oszacowane przy założeniu średniorocznego wzrostu ich kosztów na poziomie 2% w analizowanym okresie, a jako kwoty bazowe przyjęte są kwoty z IV kwartału 2011 roku, które określono powyżej.

Koszty demontażu, transportu i unieszkodliwiania odpadów azbestowych nie są jedynymi, które musi ponieść właściciel obiektu chcący pozbyć się eternitu ze swojego dachu.

Zakup pokrycia dachowego jest kolejnym dużym wydatkiem dla właścicieli budynków.

Na podstawie przeprowadzonej analizy kosztów usług dekarских w kilku zakładach oszacowano, że średni koszt pokrycia 1m² powierzchni dachowej niezależnie od zastosowanego materiału wyniesie ok. 25,17 zł netto.

Cena materiałów budowlanych pokrycia uzależniona jest od możliwości finansowych właściciela. Przykładowe ceny sprawdzone u kilku producentów materiałów budowlanych wynoszą:

- dachówki ceramiczne 23-73 zł/m² netto

- blachodachówka 18-50 zł/m² netto

- blachy trapezowe 13-40 zł/m² netto

Średni koszt materiałów budowlanych – 36,17 zł/m² netto.

Przykładowy koszt wymiany pokrycia dachowego dla budynku o powierzchni 150m² wyniesie: 150 x 61,34 = 9 201 zł netto.

Za usługę związaną z demontażem, transportem i utylizacją dachu o powierzchni 150m² przyjmując, że cena takiej usługi waha się w granicach 18 - 35 zł/m², co dla analizowanego budynku wyniesie 2 700 – 5 250 zł netto.

Zatem całkowity koszt wymiany pokrycia dachowego dla budynku o powierzchni 150m² wyniesie w granicach 11 901 – 14 451 zł netto.

W tabeli 6 przedstawiono szacunkowe koszty netto demontażu oraz usunięcia wyrobów zawierających azbest z terenu gminy wraz z ich unieszkodliwianiem w latach 2012-2032.

Koszty te powinny być weryfikowane podczas każdorazowej aktualizacji *Programu*.

Przedsięwzięcia inwestycyjne dotyczące wymiany płyt azbestowo-cementowych na bezazbestowe będą pokrywane w znacznej części przez osoby prywatne i właścicieli /zarządców tych obiektów, z udziałem innych źródeł.

Środki na budowę składowisk będą pochodziły przede wszystkim od administratorów składowisk, a także z funduszy ekologicznych, środków UE i budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Koszty realizacji przedsięwzięć pozainwestycyjnych będą pokrywane zgodnie z tym, kto jest odpowiedzialny za ich realizację, a w części dotyczącej kampanii uświadamiających również z budżetu państwa czy funduszy ekologicznych.

Sposób finansowania prac dotyczących usuwania wyrobów azbestowych z terenu gminy opisano w p. 7.

Tabela 6 Koszty (netto) demontażu oraz usunięcia wyrobów zawierających azbest wraz z ich unieszkodliwianiem w latach 2012-2032

Lp.	Wyszczególnienie	Jedn.	Lata		
			2012-2017	2018-2025	2026-2032
Koszty demontażu pokryć dachowych , transportu i unieszkodliwienia odpadów azbestowych pochodzących od osób fizycznych					
1.	Ilość wyrobów zawierających azbest (kody: 17 06 01, 17 06 05) przewidziana do usunięcia	M ²	33 576,2	67 152,4	67 152,4
	Ilość odpadów azbestowych (kody: 17 06 01, 17 06 05) w pryzmach przewidziana do usunięcia	Mg	369,338	738,675	738,675
2.	Koszty demontażu,	zł	706 009,10	1 622 707,06	1 882 066,70
3.	Koszty transportu	zł	54 052,03	124 234,22	144 090,75
4.	Koszty składowania	zł	77 660,96	178 497,44	207 026,94
5.	Koszt łączny	zł	837 724,0	1 925 438,6	2 233 183,6
W OKRESIE 2012-2032		zł	4 996 345,20		
ŁĄCZNY KOSZT USUWANIA, TRANSPORTU I UNIESZKODLIWIANIA ODPADÓW AZBESTOWYCH Z TERENU GMINY PILZNO W LATACH 2011-2032		zł	4 996 345,20		

5.5. Oszacowanie koniecznej pojemności składowisk

W tabeli 7 oszacowano niezbędną pojemność składowisk niezbędną do składowania odpadów zawierających azbest z terenu Gminy Pilzno.

Tabela 7 Konieczna pojemność składowisk/kwater dla potrzeb unieszkodliwienia wytworzonych odpadów zawierających azbest z terenu gminy Pilzno

Lp.	Wyszczególnienie	jednostka	Lata		
			2012-2017	2018-2025	2026-2032
1.	Ilość wyrobów zawierających azbest (kody: 17 06 01, 17 06 05) przewidziana do usunięcia Mg	Mg	369,338	738,675	738,675
2.	Objętość odpadów azbestowych przewidziana do składowania w pakietach*m ³	M ³	388,777	777,553	777,553
3.	Konieczna pojemność składowisk do składowania odpadów azbestowych (z uwzględnieniem przesyпки)**	M ³	284,106	568,212	568,212

* przyjęto, że 1 tona odpadów azbestowych w pakietach lub na paletach ma objętość 0,95 m³.

** przyjęto, że 1 tona odpadów azbestowych w pakietach lub na paletach zajmuje na składowisku 1,3 m³ z uwzględnieniem koniecznej przesyпки.

Składowiska dostępne dla potrzeb Miasta i Gminy Pilzno opisano w p. 5.3. niniejszego Programu.

6. HARMONOGRAM RZECZOWY REALIZACJI PROGRAMU OCZYSZCZANIA MIASTA I GMINY PILZNO Z AZBESTU NA LATA 2012 – 2032

Usunięcie wyrobów zawierających azbest do końca 2032 roku, zgodnie z „Programem Oczyszczania Kraju z Azbestu” oraz Wojewódzkim Programem usuwania azbestu w latach 2009-2032” opracowanym dla województwa podkarpackiego to priorytetowy cel dla Miasta i Gminy Pilzno.

Ramową strategię programu oparto na celach i dwóch grupach zadań, tj. pozainwestycyjnych (w tym organizacyjnych) i inwestycyjnych.

W tabeli 8 przedstawiono Harmonogram realizacji "Programu oczyszczania Miasta i Gminy Pilzno z azbestu w latach 2012-2032".

Tabela 8 Harmonogram realizacji "Programu oczyszczania Miasta i Gminy Pilzno z azbestu na lata 2012-2032".

Lp.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Koszt w tys. zł	Czas realizacji - lata /koszty w okresach w tys. zł		
				2012-2017	2018-2025	2026-2032
Działania pozainwestycyjne						
1.	Inwentaryzacja i uzupełnienie bazy danych o lokalizacji wyrobów zawierających azbest - I ocena stanu technicznego obiektów i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest	Gmina Pilzno	85,00		40,0	45,0
2.	Opracowanie gminnego programu „Program oczyszczania gminy Pilzno z azbestu w latach 2012-2032” wraz z Prognozą jego oddziaływania na środowisko	Gmina Pilzno	2,9	2,9		
3.	Cykliczna aktualizacja gminnego programu usuwania odpadów zawierających azbest (co dwa lata)	Gmina Pilzno	11,0		5,0	6,0
4.	Monitoring i ocena realizacji Programu w ramach Planu Gospodarki Odpadami	Gmina Pilzno	b.k.d.			
5.	Podjęcie działań informacyjnych skierowanych do właścicieli i zarządców nieruchomości w zakresie informowania administracji samorządowej o podejmowanych działaniach w zakresie usuwania i unieszkodliwiania istniejących w zabudowaniach wyrobach zawierających azbest	Właściciele nieruchomości,	b.k.d.			
6.	Działania informacyjne i edukacyjne w zakresie bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów i odpadów zawierających azbest. Przygotowanie i dystrybucja materiałów informacyjnych	Wójt Gminy Pilzno, Starostwo Powiatowe w Tarnowie	5,5	1,5	1,8	2,2
7.	Aktualizacja na bieżąco wojewódzkiej bazy azbestowej w zakresie usuniętych z terenu Gminy Pilzno wyrobów zawierających azbest	Wójt Gminy Pilzno	b.k.d.	Na bieżąco w ciągu całego okresu realizacji programu		

Lp.	Przedsięwzięcie	Jednostka realizująca	Koszt w tys. zł	Czas realizacji - lata /koszty w okresach w tys. zł		
				2012-2017	2018-2025	2026-2032
8.	Sporządzanie rocznych informacji w zakresie realizacji zadań wynikających z „Programu Oczyszczania Gminy Pilzno z azbestu w latach 2011-2032” oraz przekazywanie ich samorządowi województwa i zarządowi powiatu.	Wójt Gminy Pilzno	b.k.d.	Raz w roku w ciągu całego okresu realizacji programu		
9.	Poszukiwanie środków finansowych ze źródeł zewnętrznych dla wsparcia usuwania wyrobów zawierających azbest i ich unieszkodliwiania	Wójt Gminy Pilzno, Starosta Powiatu, Samorząd Województwa	b.k.d.			
10.	Opiniowanie decyzji dotyczących „Programów gospodarki odpadami niebezpiecznymi” dla podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w zakresie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest	Wójt Gminy Pilzno	b.k.d.			
11.	Opracowanie Zarządzenia Burmistrza Pilzna w sprawie warunków dofinansowania działań polegających na usunięciu i unieszkodliwieniu wyrobów zawierających azbest z budynków, budowli i instalacji.	Wójt Gminy Pilzno	b.k.d.			
12.	Opracowanie Zarządzenia Burmistrza Pilzna w sprawie warunków dofinansowania działań polegających na usunięciu i unieszkodliwieniu wyrobów zawierających azbest z budynków, budowli i instalacji.	Wójt Gminy Pilzno	b.k.d.			
Razem koszty pozainwestycyjne			94,5	4,4	46,8	53,2
Działania inwestycyjne						
1.	Usuwanie wyrobów zawierających azbest w budynkach osób fizycznych oraz oczyszczenie terenu nieruchomości z terenów zawierających azbest	Właściciele obiektów	4 996 345,20	837 724,0	1 925 438,6	2 233 183,6
2.	Zorganizowanie akcji wywozu odpadów zawierających azbest z terenu gminy na składowisko odpadów lub ich przetwarzania w urządzeniu przewoźnym	Wójt Gminy Pilzno	Koszty uwzględniono pozycji 1			
Razem koszty inwestycyjne			4 996 345,20	837 724,0	1 925 438,6	2 233 183,6
SUMARYCZNE KOSZTY			4 996 439,7			

b.k.d. – brak kosztów dodatkowych

W tabeli 9 zestawiono szacunkowe kosztów realizacji Programu oczyszczania gminy Pilzno z azbestu w latach 2012-2032.

Tabela 9 Zestawienie szacunkowych kosztów realizacji *Programu* w latach 2012- 2032

L.p.	Rodzaj przedsięwzięcia	Koszty w latach 2012-2032 [tys. zł.]			
		Ogółem	2012-2017	2018-2025	2026-2032
1.	Pozainwestycyjne	94,5	4,4	46,8	53,2
2.	Inwestycyjne	4 996 345,20	837 724,0	1 925 438,6	2 233 183,6
	RAZEM KOSZTY	4 996 450,6	837 728,4	1 925 485,4	2 233 236,8

Usuwanie wyrobów azbestowych jest procesem złożonym i nie można z góry założyć równomiernego realizowania *Programu* według harmonogramu opisanego w tabeli 6. Wpływ na realizację i sprawny proces utylizacji azbestu będą miały następujące czynniki:

- **wiek wyrobu z azbestu**, wraz z upływem czasu stan wyrobów zawierających azbest będzie ulegał stopniowemu pogorszeniu, spowodować to może kumulację odpadów azbestowych pod koniec realizacji *Programu* w latach 2020-2030,
- **świadomość mieszkańców**, dobra znajomość procedur i zasad postępowania z wyrobami zawierającymi azbest może pozytywnie wpłynąć na proces utylizacji, mieszkańcy świadomi zagrożenia i stanu wyrobów, w których są w posiadaniu będą mogli w odpowiednim czasie skorzystać z pomocy gminy, a do czasu wywozu wyrobów azbestowych zdemontowanych będą je właściwie zabezpieczać przed szkodliwym oddziaływaniem,
- **sytuacja finansowa mieszkańców**, w znacznym stopniu determinuje tempo zmiany np. pokrycia dachowego a tym samym utylizację wyrobów z azbestem, można starać się rozwiązywać problem wyrobów azbestowych pośrednio – podejmując działania wpływające na rozwój Gminy i poprawę finansową mieszkańców,
- **zmiana kwalifikacji mieszkańców**, większość mieszkańców utrzymywała się z gospodarstw rolnych, obecnie młode pokolenie odchodzi od prowadzonej działalności, większość budynków gospodarczych będzie w najbliższym okresie przeznaczona do rozbiórki, podejmując działania z zakresu zmiany kwalifikacji zawodowych pewnej grupy społecznej również można w sposób pośredni realizować założenia *Programu*.

Wdrożenie niniejszego *Programu* będzie realizowane z wykorzystaniem polskich i unijnych źródeł finansowania.

7. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OCZYSZCZANIA MIASTA I GMINY PILZNO Z AZBESTU

W Polsce występują najczęściej następujące formy finansowania inwestycji w zakresie gospodarki odpadami:

- fundusze własne inwestorów,
- pożyczki, dotacje i dopłaty do oprocentowania preferencyjnych kredytów udzielane przez Narodowy i Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- kredyty preferencyjne udzielane np. przez Bank Ochrony Środowiska (BOŚ S.A.) z dopłatami do oprocentowania lub ze środków donatorów, kredyty komercyjne, kredyty konsorcjalne,
- zagraniczna pomoc finansowa udzielana poprzez fundacje i programy pomocowe,
- kredyty międzynarodowych instytucji finansowych (Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju - EBOiR, Bank Światowy) np. dla dużych projektów realizowanych przez związki komunalne,
- kredyty i pożyczki udzielane przez banki komercyjne.

Środki Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Rzeszowie mogą być wykorzystywane m.in. na finansowanie przedsięwzięć związanych z oczyszczaniem kraju z azbestu.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

35-025 Rzeszów

Ul. Zygmuntowska 9

e-mail biuro@wfosigw.rzeszow.pl

www.bip.wfosigw.rzeszow.pl

realizuje swoje zadania poprzez udzielanie oprocentowanych pożyczek, dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek, przyznawanie dotacji na podstawie umów cywilno-prawnych.

Beneficjentami wsparcia w ramach dofinansowania usuwania azbestu przez WFOŚiGW w Rzeszowie mogą być:

1. jednostki samorządu terytorialnego,
2. przedsiębiorcy,
3. inne osoby prawne korzystające ze środowiska.

W ramach zadań związanych z usuwaniem azbestu dofinansowane są koszty dotyczące demontażu, transportu oraz unieszkodliwienia odpadów azbestowych.

W zakresie usuwania azbestu Wojewódzki Fundusz oferuje wsparcie finansowe w formie preferencyjnych pożyczek, a w indywidualnych wypadkach także dotacje.

Wojewódzki Fundusz udziela pożyczek na podstawie umowy cywilnoprawnej w wysokości do 70% kosztów realizacji zadania. Aktualne wersje wniosków o udzielenie pożyczki oraz przyznanie dotacji ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej na realizację zadań z zakresu usuwania wyrobów zawierających azbest oraz wykaz dokumentów niezbędnych do załączenia do wniosku można pozyskać ze strony internetowej Funduszu.

Bank Ochrony Środowiska S.A.

Oddział BOS w Rzeszowie

35-017 Rzeszów ul. ST. Moniuszki

e-mail rzeszow@bosbank.pl

BOS oddział w Rzeszowie współpracuje z WFOŚ w zakresie kredytowania preferencyjnego inwestycji polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest na terenie województwa podkarpackiego. Umowa została zawarta na czas nieokreślony. Kredyty preferencyjne z dopłatami do oprocentowania WFOŚiGW są przeznaczone dla:

- osób fizycznych,
- właścicieli nieruchomości.

Kredytowaniem objęte jest usuwanie i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest polegające na demontażu, transporcie oraz unieszkodliwieniu odpadów azbestowych.

Aktualnie obowiązujący wzór wniosku wraz z wykazem niezbędnych załączników można odebrać w Oddziale Banku. Wszelkich informacji na temat kredytu, wniosku oraz niezbędnych załączników udziela Główny Ekolog Banku.

Wnioski można składać w dowolnym terminie, najlepiej w momencie planowania inwestycji. Ważne jest by wnioskodawca nie dokonał płatności na zakupy i usługi, ponieważ Bank w przypadku kredytów preferencyjnych nie refunduje poniesionych kosztów (istnieje możliwość odstępstwa w indywidualnych przypadkach zaakceptowanych przez Fundusz). Wpłata środków kredytu wypłacana jest bezgotówkowo, na rachunek dostawców i wykonawców pod przedłożone faktury lub inne dokumenty finansowe. Wnioski rozpatrywane są w Banku natomiast wnioskowane zadanie akceptowane jest przez Wojewódzki Fundusz.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego

Instytucja zarządzająca RPO jest Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 jest Zarząd Województwa Podkarpackiego poprzez departament Rozwoju Regionalnego w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Podkarpackiego w Rzeszowie

Al. Ciepelińskiego 4, 35-010 Rzeszów

e-mail dr@podkarpackie.pl

www.wrotapodkarpackie.pl/pl/rpo

W ramach osi priorytetowej 2 Infrastruktura techniczna w działaniu 2.2. Infrastruktura energetyczna istnieje możliwość sfinansowania inwestycji związanych z bezpiecznym usuwaniem azbestu tylko jako elementu infrastruktury towarzyszącej w ramach projektu np. kompleksowej termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej.

W ramach osi priorytetowej 7 istnieje Spójność wewnątrzregionalna w działaniu 7.1. Rewitalizacja miast istnieje możliwość sfinansowania inwestycji związanych z bezpiecznym usuwaniem azbestu tylko jako elementu infrastruktury towarzyszącej w ramach projektu dotyczącego renowacji części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych oraz renowacji i adaptacji na cele mieszkaniowe budynków istniejących, stanowiących własność władz publicznych lub własność podmiotów działających w celach niezarobkowych, przez beneficjentów wymienionych w ramach tego działania.

W przypadku Gminy Pilzno dostępne środki finansowe na usuwanie wyrobów zawierających azbest dla rolników mogą pochodzić z *Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013*.

W Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 (PROW) inwestycje związane z bezpiecznym usuwaniem azbestu mogą być realizowane w I osi priorytetowej w ramach działania 1.2.1. *Modernizacja gospodarstw rolnych*.

Beneficjentami w ramach działania 1.2.1. *Modernizacja gospodarstw rolnych mogą być:*

1. osoby, które nie osiągnęły wieku emerytalnego,
2. osoby prawne,
3. spółki osobowe, prowadzące działalność rolniczą w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej.

W pierwszym okresie wdrażania PROW, celem ułatwienia dostępu do środków publicznych podmiotom, które dotychczas nie otrzymały wsparcia ograniczono możliwość korzystania z pomocy beneficjentom działania Inwestycje w gospodarstwach rolnych Sektorowego Programu Operacyjnego „Restrukturyzacja i modernizacja sektora żywnościowego oraz rozwój obszarów wiejskich, 2004-2006”. Szczegółowe zasady w tym zakresie określone są w przepisach krajowych.

W ramach działania 1.2.1. *Modernizacja gospodarstw rolnych* wspierane są inwestycje materialne i niematerialne służące modernizacji produkcji rolnej. Wśród inwestycji materialnych możliwe jest sfinansowanie inwestycji polegającej na bezpiecznym usunięciu azbestu tylko jako elementu projektu, polegającego na budowie, przebudowie, remoncie połączonym z modernizacją budynków lub budowli wykorzystywanych do produkcji rolnej oraz do przechowywania, magazynowania, przygotowania do sprzedaży lub sprzedaży bezpośredniej produktów rolnych wraz z zakupem, montażem instalacji technicznej, wyposażenia. Koszty kwalifikowane stanowią koszty rozbiórki i unieszkodliwiania materiałów szkodliwych pochodzących z rozbiórki pod warunkiem, że rozbiórka jest niezbędna w celu realizacji operacji, a także koszty materiałów zastępujących materiały szkodliwe (w tym azbest).

W ramach PROW możliwą formą wsparcia jest pomoc bezzwrotna (dotacja), która beneficjentowi przekazywana będzie w formie refundacji części wydatków kwalifikowanych operacji (części poniesionych kosztów realizacji inwestycji).

Maksymalna wysokość pomocy udzielonej jednemu beneficjentowi i na jedno gospodarstwo rolne w ramach działania w okresie realizacji PROW nie może przekroczyć 300 tys. zł (76 848,2 euro). Równowartość kwoty wyrażona w euro ma charakter indykatywny. Do realizacji mogą być przyjęte operacje, których wysokość kosztów kwalifikowanych będzie wynosiła powyżej 20 tys. zł. Ograniczenie to nie dotyczy operacji obejmujących wyłącznie wyposażenia gospodarstwa rolnego w urządzenia do składowania nawozów naturalnych lub projektów związanych z dostosowaniem do norm wspólnotowych. Poziom pomocy wynosi maksymalnie:

- 40% kosztów inwestycji kwalifikowanych do objęcia pomocą,
- 50% kosztów inwestycji kwalifikującej się do objęcia pomocą, realizowanej przez osobę fizyczną, która w dniu złożenia wniosku o pomoc nie ukończyła 40 roku życia,
- 50% kosztów inwestycji kwalifikującej się do objęcia pomocą realizowanych na obszarach górskich, innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, obszarach rolnych objętych siecią NATURA 2000 lub obszarach, na których występują ograniczenia w związku z wdrażaniem Ramowej Dyrektywy Wodnej,
- 60% kosztów inwestycji kwalifikującej się do objęcia pomocą, realizowanej przez osobę fizyczną, która w dniu złożenia wniosku o pomoc nie ukończyła 40 roku życia, na obszarach górskich, innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania, obszarach rolnych objętych siecią NATURA 2000 lub obszarach, na których występują ograniczenia w związku z wdrażaniem Ramowej Dyrektywy Wodnej,

- 75% kosztów inwestycji kwalifikującej się do objęcia pomocą realizowanej w związku z wprowadzeniem w życie Dyrektywy Azotanowej – dotyczy umów zawartych do dnia 30 kwietnia 2008r.

Pomoc przyznawana jest na inwestycje, która spełnia wymagania określone przepisami prawa, jest uzasadniona pod względem wysokości kosztów, nie ma charakteru inwestycji odtworzeniowej oraz przyczyni się do poprawy ogólnych warunków gospodarowania, w tym w szczególności:

- a) wzrostu wartości dodanej brutto w gospodarstwie (GVA),
- b) poprawy jakości produkcji lub zwiększenia wartości dodanej, produktu w wyniku racjonalizacji technologii produkcji lub wprowadzenia innowacji, zmiany profilu lub skali produkcji, lub
- c) poprawy sytuacji w gospodarstwie w zakresie ochrony środowiska, lub
- d) poprawy sytuacji w gospodarstwie w zakresie warunków utrzymania zwierząt, lub
- e) poprawy sytuacji w gospodarstwie w zakresie higieny i bezpieczeństwa produkcji, lub poprawy sytuacji w gospodarstwie w zakresie infrastruktury drogowej.

Gospodarstwo, którego dotyczy inwestycja musi być żywotne pod względem ekonomicznym (wielkość ekonomiczna gospodarstwa wynosi conajmniej równowartość 4 ESU) i prowadzone jest przez osobę posiadającą odpowiednie kwalifikacje zawodowe.

W przypadku osób fizycznych będących beneficjentami działania *Ułatwianie startu młodym rolnikom* objętego PROW 2007-2013 dopuszcza się przyznanie pomocy osobie nieposiadającej wymaganych kwalifikacji zawodowych pod warunkiem, że uzyska ona odpowiednie wykształcenie w terminie określonym w związku z uzyskaniem pomocy w ramach działania *Ułatwianie startu młodym rolnikom*.

Szczegółowe warunki dofinansowania określone są w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 października 2007r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach działania “ Modernizacja gospodarstw rolnych “ objętego *Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013*.

Termin i miejsce złożenia wniosku

Prezes Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa podaje do publicznej wiadomości, na stronie internetowej Agencji oraz w co najmniej jednym dzienniku o zasięgu ogólnopolskim, informację o możliwości składania w danym roku wniosków o przyznanie pomocy. Wniosek można składać po upływie 14 dni od tego dnia. Prezes ARiMR podaje do publicznej wiadomości (nie rzadziej niż co 14 dni) informację o liczbie wniosków o przyznanie pomocy złożonych w danym roku realizacji PROW i zapotrzebowaniu na środki wynikające z tych wniosków, z podziałem na województwa.

Termin składania wniosków w danym roku upływa z końcem dnia roboczego następującego po dniu podania do publicznej wiadomości informacji określającej, że zapotrzebowanie na środki osiągnęło co najmniej 120% dostępnych w danym roku w danym województwie (lecz nie później niż do 31 grudnia danego roku).

Wniosek o przyznanie pomocy składa się osobiście lub za pośrednictwem osoby upoważnionej, bezpośrednio w oddziale Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa.

8. OKRESOWA WERYFIKACJA I AKTUALIZACJA PROGRAMU

Program oczyszczania Miasta i Gminy Pilzno z azbestu” wraz z odpowiednią bazą danych powinien być elementem systemu monitoringu w ramach realizacji Planu gospodarki odpadami dla Miasta i Gminy Pilzno.

Monitoring realizacji programu uwzględni dane i informacje zawarte w tabeli 10.

Tabela 10 Wskaźniki monitorowania „Programu oczyszczania Miasta i Gminy Pilzno z azbestu ”

<i>L.p.</i>	<i>Wskaźniki monitoringu</i>	<i>Jednostka miary</i>	<i>Stan wyjściowy 2008r.</i>	<i>Stan na 31.12. 2011r.</i>
1.	Ilość odpadów zawierających azbest w przeliczeniu na km ² powierzchni Gminy przed rozpoczęciem realizacji programu	Mg/km ²	7,944	11,18
2.	Ilość odpadów zawierających azbest w przeliczeniu na jednego mieszkańca Gminy przed rozpoczęciem realizacji programu	kg/osobę	74,62	103,01
3.	Procentowa ilość usuniętych odpadów zawierających azbest w stosunku do ilości zinwentaryzowanej przed realizacją programu	%	n.o.	n.o.
4.	Procentowa ilość usuniętych odpadów zawierających azbest w stosunku do ilości zinwentaryzowanej w poprzednim roku realizacji programu	%	n.o.	n.o.
5.	Nakłady poniesione na usunięcie odpadów zawierających azbest	zł/rok	Nie wydatkowano	Nie wydatkowano
6.	Ilość dzikich wysypisk odpadów zawierających azbest	szt.	n.o.	n.o.

Skróty:

n.o. – nie określono

b.d. – brak danych

Wskaźniki roku 2011 charakteryzują realizację „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Miasta i Gminy Pilzno”, przyjętego do realizacji w roku 2009.

Niniejsze opracowanie stanowi jego aktualizację, opracowaną na podstawie inwentaryzacji budynków z wbudowanym azbestem sporządzonej w roku 2011.

W Programie oczyszczania Miasta i Gminy Pilzno z azbestu na lata 2012-2032” występują wyższe wartości nagromadzenia odpadów na jednego mieszkańca i na 1 km powierzchni w stosunku do określonych w roku 2008 na podstawie dostarczonych do Urzędu Miasta Pilzno ankiet.

9. PODSUMOWANIE

Celem „Programu oczyszczania Miasta i Gminy Pilzno z azbestu w latach 2012-2032” jest wyeliminowanie oddziaływania azbestu na zdrowie mieszkańców oraz środowisko w poszczególnych sołectwach Miasta i Gminy. Proces usuwania wyrobów zawierających azbest, zgodnie z zapisami krajowego programu, powinien być zakończony w 2032 roku. Na gminy nałożony został obowiązek informowania mieszkańców na temat negatywnych skutków oddziaływania azbestu na stan zdrowia mieszkańców oraz o możliwości usunięcia wyrobów zawierających azbest, co ma na celu skłonienie właścicieli nieruchomości do wypełnienia nałożonego na nich ustawowo obowiązku usunięcia wyrobów zawierających azbest do 2032r.

Pomimo wprowadzenia zakazu stosowania azbestu w nowych budynkach i technologiach będzie on elementem struktury wielu obiektów, jako materiał wbudowany jeszcze przez kilkadziesiąt lat. Należy pamiętać, że nie jest szkodliwa sama obecność w budynku materiałów zawierających azbest. Niebezpieczeństwo pojawia się w wyniku nieprawidłowego obchodzenia się z tymi elementami, które mogą stać się niebezpieczne będąc źródłem emisji włókien azbestowych do powietrza.

Dane do sporządzenia niniejszego programu pozyskano z bazy danych o wyrobach zawierających azbest Marszałka Województwa Podkarpackiego.

Na podstawie danych z bazy o ilości i ocenie stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest oszacowano, że na terenie Gminy Pilzno znajduje się 1 846,688 Mg wyrobów zawierających azbest wbudowanych w obiektach, których koszt usunięcia w latach 2012-2032 oszacowano na kwotę 4 996 345,20 zł.

Istotna jest świadomość przedsiębiorców wykonujących prace związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest. Wykonywanie tych prac wyłącznie przez wyspecjalizowane i uprawnione w tym zakresie firmy, pozwoli wyeliminować zagrożenie wynikające z nieprawidłowego ich prowadzenia. Z tego względu jednym z głównych celów niniejszego programu jest przybliżenie jak najszerszym kręgom społeczeństwa problematyki bezpiecznej eksploatacji i usuwania wyrobów zawierających azbest.

Bardzo ważne jest zastosowanie się właścicieli i zarządców obiektów budowlanych do obowiązku prowadzenia okresowych kontroli i oceny stanu technicznego wyrobów zawierających azbest oraz przekazywania właściwym jednostkom danych o ilości, stanie i miejscu występowania azbestu według formularza stanowiącego załącznik Nr 1 niniejszego programu. Pozwoli to na uzyskanie pełnej wiedzy na ten temat i podejmowanie przez jednostki samorządowe skutecznych działań mających na celu pomoc właścicielom obiektów w usuwaniu i unieszkodliwianiu azbestu.

Upowszechnienie programu będzie skutkowało podnoszeniem świadomości społeczności lokalnej w zakresie zagrożeń związanych z eksploatacją wyrobów zawierających azbest oraz ich usuwaniem.

10. OPIS Z JĘZYKU NIETECHNICZNYM

Rada Ministrów uchwałą Nr 122/2009 z dnia 14 lipca 2009 r. przyjęła do realizacji „Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032”, będący aktualizacją „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski” w okresie od 2002 do 2032r.

Program winien być realizowany na trzech poziomach:

- Centralnym : Rada Ministrów, minister właściwy do spraw gospodarki, Główny Koordynator "Programu ..." (w strukturze ministerstwa),
- Wojewódzkim : samorząd województwa,
- Lokalnym : samorząd powiatowy, samorząd gminny.

Głównym celem programu jest określenie działań zmierzających do oczyszczenia obszaru Miasta i Gminy Pilzno z azbestu poprzez usunięcie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest, a przez to wyeliminowanie możliwych, negatywnych skutków zdrowotnych u mieszkańców gminy spowodowanych azbestem.

Pomimo wprowadzenia zakazu stosowania azbestu w nowych budynkach i technologiach będzie on elementem struktury wielu obiektów jako materiał wbudowany jeszcze przez kilkadziesiąt lat.

Do tej pory opublikowano wiele aktów prawnych regulujących sposób użytkowania, usuwania, unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest oraz procedury postępowania z wyrobami zawierającymi azbest.

Na terenie Gminy Pilzno według stanu na 30.12.2011r., występowało na dachach budynków mieszkalnych i gospodarczych 168 108 m² płyt cementowo-azbestowych co daje łączną masę 1 846,688 Mg wbudowanych płyt azbestowych oraz 30 kg rur i złączy. Zgodnie z niniejszym programem zakłada się usunięcie w/w masy wyrobów w 3 okresach realizacyjnych:

I okres – obejmuje lata 2012-2017 i w tym okresie założono usunięcie 20% ogólnej ilości wbudowanego azbestu,

II okres – obejmuje lata 2018-2025 i w tym okresie założono usunięcie 40% ogólnej ilości wbudowanego azbestu,

III okres – obejmuje lata 2026-2032 i w tym okresie założono usunięcie pozostałej ilości tj. ok. 40% ogólnej ilości wbudowanego azbestu.

Według cen najbardziej konkurencyjnych firm dotyczących usuwania i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest z poziomu III kwartału 2011r. oraz założonego 2% wzrostu tych kosztów w poszczególnych latach realizacji programu, oszacowano koszt demontażu i usunięcia wbudowanych wyrobów zawierających azbest na terenie Miasta i Gminy Pilzno na kwotę 4 996 345,20 zł netto.

Usuwanie wyrobów zawierających azbest obciąża w szczególności właścicieli budynków, stąd istnieje bariera ekonomiczna, dla wymiany wyrobów zawierających azbest na inne stosowane aktualnie w budownictwie, niewywierające szkodliwego wpływu na zdrowie i środowisko. Z uwagi na przewidywane koszty oczyszczenia terenu Polski z azbestu, okres jego usuwania rozłożono na 20 lat, co znalazło wyraz w harmonogramie realizacji niniejszego programu.

W Polsce występują najczęściej następujące formy finansowania inwestycji w zakresie gospodarki odpadami:

- fundusze własne inwestorów,

- pożyczki, dotacje i dopłaty do oprocentowania preferencyjnych kredytów udzielane przez Narodowy i Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- kredyty preferencyjne udzielane np. przez Bank Ochrony Środowiska (BOŚ S.A.) z dopłatami do oprocentowania lub ze środków donatorów, kredyty komercyjne, kredyty konsorcjalne,
- zagraniczna pomoc finansowa udzielana poprzez fundacje i programy pomocowe,
- kredyty międzynarodowych instytucji finansowych (Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju - EBOiR, Bank Światowy) np. dla dużych projektów realizowanych przez związki komunalne,
- kredyty i pożyczki udzielane przez banki komercyjne.

Program usuwania odpadów zawierających azbest wraz z odpowiednią bazą danych powinien być elementem systemu monitoringu w ramach realizacji Planu gospodarki odpadami dla Miasta i Gminy Pilzno.

ZAŁĄCZNIK Nr 1
(Dz.U. 2010.162.1089)
WZÓR

OCENA
stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest

Nazwa miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

Adres miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji przemysłowej:

Rodzaj zabudowy¹⁾:

Numer działki ewidencyjnej²⁾:

Numer obrębu ewidencyjnego²⁾:

Nazwa, rodzaj wyrobu³⁾:

Ilość wyrobów⁴⁾:

Data sporządzenia poprzedniej oceny⁵⁾:

Grupa/ nr	Rodzaj i stan wyrobu	Punkty	Ocena
1	2	3	4
I	Sposób zastosowania azbestu		
1	Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret)	30	
2	Tynk zawierający azbest	30	
3	Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1 000 kg/m ³)	25	
4	Pozostałe wyroby z azbestem (np. pokrycia dachowe, elewacyjne)	10	
II	Struktura powierzchni wyrobu z azbestem		
5	Duże uszkodzenia powierzchni, naruszona struktura włókien	60	
6	Niewielkie uszkodzenia powierzchni (rysy, odpryski, załamania), naruszona struktura włókien	30	
7	Ścisła struktura włókien przy braku warstwy zabezpieczającej lub jej dużych ubytkach	15	
8	Warstwa zabezpieczająca bez uszkodzeń	0	
III	Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem		
9	Wyrób jest przedmiotem jakichś prac	30	
10	Wyrób bezpośrednio dostępny (do wysokości 2 m)	15	
11	Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne	10	
12	Wyrób narażony na wstrząsy i drgania lub czynniki atmosferyczne	10	
13	Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne	0	
IV	Miejsce usytuowania wyrobu w stosunku do pomieszczeń użytkowych		
14	Bezpośrednio w pomieszczeniu	30	
15	Za zawieszonym, nieszczelnym sufitem lub innym pokryciem	25	
16	W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne)	25	
17	Na zewnątrz obiektu (np. tynk)	20	

18	Elementy obiektu (np. osłony balkonowe, filarki międzyokienne) Za zawieszonym szczelnym sufitem lub innym pokryciem, ponad	10
19	pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem wentylacyjnym	5
20	Bez kontaktu z pomieszczeniem (np. na dachu odizolowanym od pomieszczeń mieszkalnych)	0
Wykorzystanie miejsca/obiektu/urządzenia budowlanego/instalacji		
V	przemysłowej	
21	Regularne przez dzieci, młodzież lub sportowców	40
22	Stałe lub częste (np. zamieszkanie, miejsce pracy)	30
23	Czasowe (np. domki rekreacyjne)	15
24	Rzadkie (np. strychy, piwnice, komórki)	5
25	Nieużytkowane (np. opuszczone zabudowania mieszkalne lub gospodarskie, wyłączone z użytkowania obiekty, urządzenia lub instalacje)	0

SUMA PUNKTÓW OCENY

STOPIEŃ PILNOŚCI

UWAGA: W każdej z pięciu grup arkusza należy wskazać co najmniej jedną pozycję. Jeśli w grupie zostanie wskazana więcej niż jedna pozycja, sumując punkty z poszczególnych grup, należy uwzględnić tylko pozycję o najwyższej punktacji w danej grupie. Sumaryczna liczba punktów pozwala określić stopień pilności:

Stopień pilności I od 120 punktów

wymagane pilnie usunięcie (wymiana na wyrób bezazbestowy) lub zabezpieczenie

Stopień pilności II od 95 do 115 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 1 roku

Stopień pilności III do 90 punktów

wymagana ponowna ocena w terminie do 5 lat

.....
Oceniający
(nazwisko i imię)

.....
Właściciel/Zarządca
(podpis)

.....
(miejscowość, data)

.....
(adres lub pieczęć z adresem)

Objaśnienia:

- 1) Należy podać rodzaj zabudowy: budynek mieszkalny, budynek gospodarczy, budynek przemysłowy, inny.
- 2) Należy podać numer obrębu ewidencyjnego i numer działki ewidencyjnej faktycznego miejsca występowania azbestu.
- 3) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
  - płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
  - płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
  - rury i złącza azbestowo-cementowe,
  - izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
  - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,
  - przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
  - szczeliwa azbestowe,
  - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
  - wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
  - papier, tektura,
  - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione, w tym papier i tektura, podać jakie.
- 4) Ilość wyrobów azbestowych podana w jednostkach masy (Mg) oraz w jednostkach właściwych dla danego wyrobu (m², m³, mb).
- 5) Należy podać datę przeprowadzenia poprzedniej oceny; jeśli jest to pierwsza ocena, należy wpisać „pierwsza ocena”.

ZAŁĄCZNIK NR 2

WZÓR WNIOSKU O ODEBRANIE ODPADÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST

1. Wnioskodawca (właściciel nieruchomości):

.....
/imię i nazwisko/

.....
/adres, tel. kontaktowy/

2. Miejsce wytworzenia odpadów zawierających azbest:

..... nr ew. działki:.....

3. Rodzaj odpadów (płyty faliste/płaskie lub inny odpad zawierający azbest):

.....

4. Ilość odpadów (w m²):.....

5. Źródło powstania (określić skąd odpad pochodzi – wymiana pokrycia dachowego/elewacji budynku):.....

6. Oświadczam, że wszystkie dane zawarte w protokole są zgodne z prawdą.

.....
/data i podpis właściciela działki/

Uwagi:

1. Wniosek należy złożyć w Sekretariacie Urzędu Miejskiego w Pilźnie

ZAŁĄCZNIK NR 3

PROTOKÓŁ ODBIORU

1. Wnioskodawca (właściciel nieruchomości):

.....
/imię i nazwisko/

.....
/adres/

2. Miejsce odbioru odpadów zawierających azbest:

..... nr ew. działki:.....

3. Rodzaj odpadów (płyty faliste/płaskie lub inny odpad zawierający azbest):

.....
4. Ilość usuniętych odpadów (w m² lub

Mg):.....

5. Informacja czy na nieruchomości znajdują się jeszcze wyroby zawierające azbest (jeśli tak podać szacunkowo ilość):.....

6. Oświadczam, że wszystkie dane zawarte w protokole są zgodne z prawdą.

7. Oświadczam, że prace związane z usunięciem wyrobów zawierających azbest zostały wykonane z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych, a teren został prawidłowo oczyszczony z odpadów azbestowych.

.....
/data i podpis właściciela działki/ /data i podpis przedstawiciela wykonawcy/

Uwagi:

Protokół został sporządzony w dwóch egzemplarzach: jeden dla odbierającego odpady celem przekazania do Urzędu Miejskiego w Pilźnie., drugi dla właściciela nieruchomości.

ZAŁĄCZNIK NR 4

INFORMACJA O WYROBACH ZAWIERAJĄCYCH AZBEST, KTÓRYCH WYKORZYSTANIE ZOSTAŁO ZAKOŃCZONE

1. Miejsce, adres .....
  2. Właściciel/zarządca*):
    - a) osoba prawna - nazwa, adres, ...
    - b) osoba fizyczna - imię, nazwisko i adres .....
  3. Tytuł własności .....
  4. Nazwa, rodzaj wyrobu2) .....
  5. Ilość (m2, tony)3) .....
  6. Rok zaprzestania wykorzystywania wyrobów .....
  7. Planowane usunięcia wyrobów: .....
  - a) sposób .....
  - b) przez kogo .....
  - c) termin .....
  8. Inne istotne informacje) .....
- .....
(podpis)
- Data .....

Objaśnienia:

*) Niepotrzebne skreślić.

- 1) Za wyrób zawierający azbest uważa się każdy wyrób o stężeniu równym lub wyższym od 0,1 % azbestu.
- 2) Przy określaniu rodzaju wyrobu zawierającego azbest należy stosować następującą klasyfikację:
  - płyty azbestowo-cementowe płaskie stosowane w budownictwie,
  - płyty faliste azbestowo-cementowe dla budownictwa,
  - rury i złącza azbestowo-cementowe,
  - izolacje natryskowe środkami zawierającymi w swoim składzie azbest,
  - wyroby cierne azbestowo-kauczukowe,

- przędza specjalna, w tym włókna azbestowe obrobione,
  - szczeliwa azbestowe,
  - taśmy tkane i plecione, sznury i sznurki,
  - wyroby azbestowo-kauczukowe, z wyjątkiem wyrobów ciernych,
  - papier, tektura,
  - inne wyroby zawierające azbest, oddzielnie niewymienione.
- 3) Podać podstawę zapisu (np. dokumentacja techniczna, spis z natury).
- 4) Np. informacja o oznaczeniu na planie sytuacyjnym.